

PARÁD GYÓGY-FÜRDŐ

Az elő- és utóévadban a lakások 50%-kal olcsóbbak az állandó vendégeknek. ....

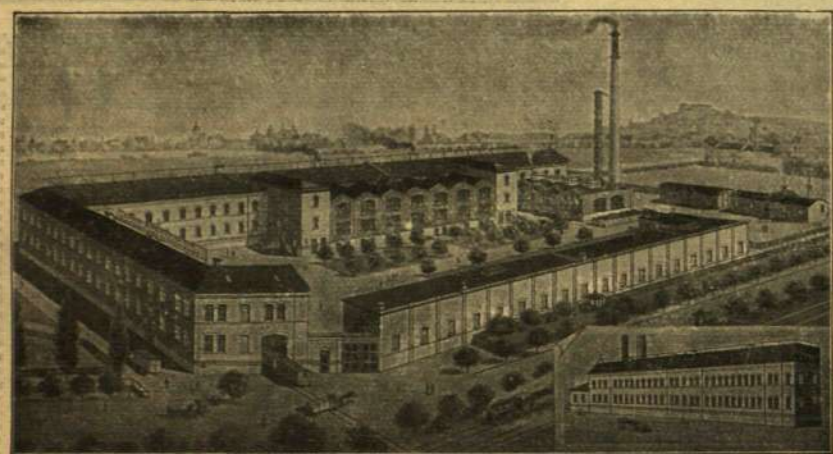
Fürdőkabinok és folyosók gőzfűtéssel vannak ellátva!

Károlyi Mihály gróf tulajdona, Hevesmegyében, vastimos fürdőkkel és hidegvizgyógyintézettel, ógványos kén-savanyúvíz, természetes arzén és vastartalmú vizek. Kiváló nyári üdülő- és gyógyhely. Gyógy- és méhbetegségek, gyengeség, izomgyengeség, Tiszta, enyhe hegyi levegő, sport, kirándulások. Modern kényelemmel berendezett szállodákban 178 szoba áll a vendégek befogadására. Kitérő élelmiszer-mérsekléssel árak mellett. Évad május 15-től szeptember hó végéig; a főévad június hó 21-től augusztus 20-ig tart. Prospektussal és bármilyen felvilágosítással készségesen szolgál a fürdőigazgatóság.

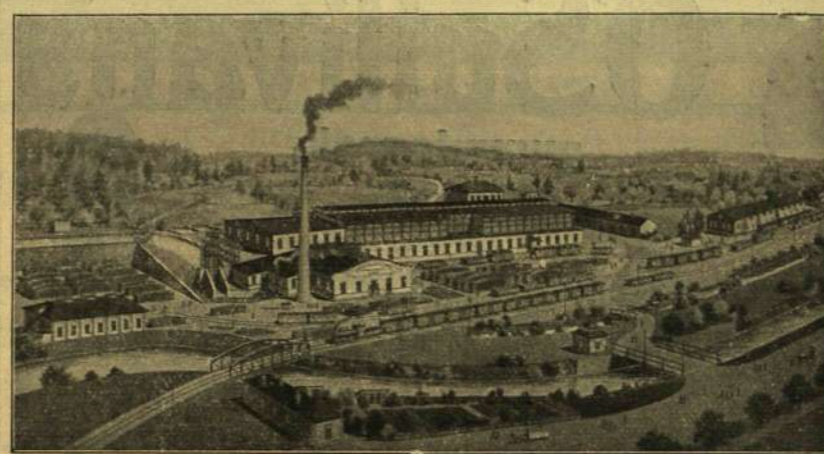
David Károly és Fia dobozgyára

Doboz-, papíráru- és szab. fémkapocs-gyár Budapesten

Faanyag- és lemezgyár Bikáson (Zólyom-megye)

Napi gyártás 500,000 doboz, — 150 lóerőre berendezett gép. — 500 munkás.

Szállít évente 200 vagon szürke, barna és fehér lemezt. 500 lóerős gép vízire. 300 lóerős gőzgép. 200 munkás.

Sürgőnycim: CARTONAGE

Közp. iroda: Budapest, I., Mészáros-utca 58. Telefon: 41-48. szám.

Piros arcz, Piros orr, Piros kéz

sohasem volt divatban és minden nő és férfi igyekszik ezektől a csunya bőrbántalmaktól a szeplő és pattanással együtt megszabadulni a legrövidebb idő alatt. ....

8 nap teljesen elegendő, hogy vörös arcza, vörös orra, vörös keze hófehér, tiszta és finom legyen. Csakis a híres bőrápoló szerekhez:

Diana krém-, Diana szappan-

hoz kell fordulni, akkor nem lesz többé piros orra, piros keze, piros arczbőre.

Több mint egy millió köszönő levél igazolja a fenti körülményt.

DIANA-PUDER

pedig arról nevezetes, hogy az arczon egyenetlenül tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan; amennyiben pedig teljesen ártalmatlan szerekből van összeállítva, ki van zárva a láthatósága a kékes-színű arczbőrnék, amely szín olyan nők arczán látható, kik ártalmas összetételű pudert használnak.

Egy üvegtégely Diana-krém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.
Egy üvegtégely Diana-krém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.

Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 fill.

Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsás, vagy sárga színben) 1 kor. 50 fill.

Kapható egész Európában a gyógyszertárakban, drogériákban és parfümeriákban. AKI nem tudja saját helységében beszerezni az rendelje meg a központból

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész Budapest, Károly-körút 5.

(A legkisebb megrendelés is fordulópostával utánvétellel eszközölhetik.)

26. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, JUNIUS 25.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egész évre — 20 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 5 korona.

A «Világkrónika»-val együtt 10 koronával több.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg-határozott viteldíj is csatolandó.

FEJEDELMI KÉZFOGÓ.

Mikor néhány hónappal ezelőtt az ifjú Károly Ferencz József főherceg, a leg-szebb Habsburgnak, az oly korán sirba omlott Ottóknak elsőszülött fia, szent koronának törvény szerint Ferencz Ferdinánd trónörökös után legközelebbi várományosa egy pár napig Budapesten időzött, a kik a közelébe jutottak, csillogó szemmel és meleg hangon beszéltek róla. Elmondották, hogy egy mosolygó, derűs tekintetű és derűs, kedves szavú viruló levante ez a fiatal főherceg. Friss és vidám lélek.

Hogy ilyen legyen, bizonyára van rá oka bőségesen. Hiszen fiatal, egészséges, daliás és — főherceg. Kinek adhat több kincsét a sors kegyelme? De ime kiderült, hogy a fiatal főhercegnek még több kincse volt, mint a mennyi látszott. Az ifjú fejedelmi levante több volt, mint vidám. Egy boldog herceg volt az, a kinek mosolygó szemét láttuk. Egy érzést hordozott szívében, a mely verőfénytel araszította el a gondolatát.

Ma már tudjuk, a mi akkor még kevesek titka volt. Károly Ferencz József főherceg vőlegénye egy tizenkilencz esztendő gyönyörű, kékszemű hercegnő-asszony, Zita pármái hercegnő.

Bourbon Róbertnek, Párma és Piacenza hercegnének húsz gyermek örömet adta meg az élet. 1873-ban született az első, Henrik herceg, a Párma-ház mostani feje, 1905-ben az utolsó, Kajetán herceg, a ki két esztendő volt, a mikor 1907-ben apátlanul maradt. A húsz gyermek közül nyolcz Róbert herceg első házasságából származott, tizenkettővel második hitvese, Mária Antonia portugáliai hercegnő ajándékozta meg, a kivel 1884-ben kötötte boldog és áldásos frigyét.

E második házasságból született gyermekek sorában az ötödik Zita hercegnő, teljes nevén Zita Mária

Adelgunda Michaela Rafaela Gabriela Jozefina Antonia Lujza Ágnes. Ime, a kit mindennel oly kegyes bőséggel ellátott a Gondviselés — keresztnev dolgában se láthat szükségét. De a neve: Zita hercegnő. Spanyol név. Nekünk sajátos és szokatlan, de könnyű megtanulni, mert világos, tiszta és kedves zengésű. A hangzása olyan, mint egy becéző szó.

És a ki viseli, ime, valóban becézett gyermeke a sors földi hatalmakon is fölül álló hatalmának. Mert nemcsak a rangja szerint fejedelmi, de mint a kik ismerik, meleg szóval hirdetik, lélekben, és, mint most már mindnyájan tudjuk, érzése boldogságában is az. Május leánya Zita hercegnő: 1892 május havában született, és mintha a tavasz ébredésének bűbajos hó-

napja odatette volna a bölcsőjébe ajándéknak a maga minden szépséggel: napfényes, virágos, étellel teljes, mosolygó poezisét.

A fiatal főherceg házasságára kedvező elő-jelnek tekintik, hogy a Habsburgok és a pármái ház között a multban kötött házasságok mind nagyon jól sikerültek. Világtörténeti fontossága volt annak a házasságnak, melyet II. Lipót kötött pármái Mária Ludovikával, mert ebből erednek az összes később következett Habsburg-uralkodók egész Ferencz József. A legtehetségesebb Habsburgnak, II. Józsefnek is pármái infánsnő, Izabella volt az első felesége, az akkor tizenkilencz éves trónörökösnek első szerelme, a kinek elragadó bájosságáról annak idején legendaszerű dolgokat beszélt a bécsi udvari krónika. A fiatal asszony három évi házasság után meghalt és olyan mély gyászba ejtette özvegyen maradt férjét, hogy úgyszólván kényszeríteni kellett második házasságára.

Nagy szerepre van hivatva Zita hercegnő is: egykor uralkodónője lesz a Habsburgok két birodalmának. Királynőnk lesz nekünk is, azon a trónon, melyen nemes emlékeztető fejedelmi asszonyok hosszú sora előzte meg őt. Erzsébet királyné óta nem láttunk asszonyt a trónon, a király oldalán és előreláthatólag hosszú ideig is marad így. Zita hercegnőnek majdan mint királynénak azt a hagyományt kell tovább plántálnia, a melyet Erzsébet királyné teremtett meg. Azok a hírek, melyek eljegyzése alkalmából elterjedtek róla, arra vallanak, hogy erre a történelmi szerepre méltónak és hivatottnak is fog bizonyulni.

A boldogság mindég tiszteletre-méltó, megbecsülési és szeretni való, mert — ritka kincs. A boldog emberek szebbé teszik a világot. És ott, a hol minden megvan hozzá, hogy szép legyen az élet, teljessé teszi a harmóniát. Két fejedelmi sarj: fiatal, viruló, szép, szerelmes és boldog, egy meleg mosoly az Élet arczán, a me-

KÁROLY FERENCZ JÓZSEF FŐHERCEG

lyet oly sokszor látunk komornak. Ez az eljegyzési hír úgy hangzik, mint a boldog szerelem diadalmas Himnusza. Fejedelmi palotákban régente ritkább dal, mint mostanság. És ennyiben mindenesetre jobb és szebb lett a világ.

SÁTOR A PUSZTÁBAN.

Sátram ütöttem
Pusztá közepébe.
Vígás szép virága nyilhat körülöttem,
Sírhat körülöttem bánat barna népe:
Már nem látom őket,
Már nem érzem őket,
Sem az elmúlókat, sem az érkezőket.

Ékes a sátram
Babonás színekkel.
Álmodások nélkül nyugszom benne bátran,
Nyugszom, s nincsen este; nyugszom, s nincsen
Félelem se bántat, [csen reggel;
Fájdalom se támad,
Már nem úr felettem fekete úr: bánat.

Csöndes a sátor,
Szívem is csöndes rég.
Nincs várnivalóm már élettől, haláltól;
Életben békeség, halálban csöndesség.
Nem kell többé semmi,
Se jönni, se menni,
Se kérni, se várni: — pihenni, pihenni.

Szív, pihenj szépen,
Vágyam, pihenj lágyan.
Ágyadat ágyaztam róza levelében,
Gyöngyvirág színében, sápadt-haloványan.
Lelekem sok virága,
Elhervadt virága,
Vágyringató ágyának termett a világra.

Másra kár volna,
Kár volna útszélre.
Durva érintésre kelyhe bezárulna,
Levele lehullna himporozó szélre,
Nem világán termett,
Csak magamnak termett,
Siratni, temetni hervadó szerelmet.

Hervadt virágok
Virágos a sátram.
Mégbékéltem benne az egész világgal,
Csak fekszem fehéren, élő-holtra váltan,
Perecek jönnek sorban,
Perecek mennek sorban, [ban:
Csak fekszem, csak fekszem, halálos mámor-
Virágos sátorban.

Jászay-Horváth Elemér.

ÚJ UTAKON.

Hol jártam eddig? Szürke, poros úton:
Ott, hol százaknak léptem a nyomába.
És szürke lettem lenn, az út porába,
És nem volt mód föl, a magasba jutnom.

De nem — már többé nem leszek filiszter!
Szemedbe nézek, diadalmas élet.
A lábam rejtett, titkos útra téved —
Szakított minden ósdi, balga hittet.

Mi eddig vonzott: édes, tiszta álom.
S az is mit ért? Csak szenvedtem miatta!
Fölkúszom most sötétebb várfalakra:
S mögöttük tán az üdvöt meglátalom.

Gyötrelmes, átkos, vad-kegyetlen élet!
Csak a gyöngéknék vagy te mostohája;
S fényt hintesz boldog, büszke homlokára,
Ki elég bátor — kikacagni téged.

Varságh János.

PAMINÓ.

(Folytatás.)

Elbeszélés. — Irta Zsoldos László.

IV. FEJEZET.

Két nap múlva, vagyis csütörtökön reggel, titokzatos képpel nyitott be Fidéli hálószobájába a szobalány:

— Nagyságos úr, itt van a Mundzár.

A szemfüles leányzó teljesen tájékozott volt a gazdája hitelezőinek az irányában s többnyire már az előszoba-ajtó tejüvegén keresztül rájuk ösmert a körvonalairól. Ilyenkor előbb mindig besurrant a szobrához, hogy jelezze a vést, s csak ezután nyitotta ki óvatosan a vasrácsos ablakot az ajtón:

— Kérem, a nagyságos úr már egy órával ezelőtt elment hazulról.

Vagy a kellemetlenebbeknél:

— Kérem, a nagyságos úr elutazott. Három hét múlva jön vissza.

Az öreg Mundzártnak azonban, mivelhogy az komoly és főhitelező volt, felsőbb utasításra rendesen ezt mondta bájos szobacizca-mosolygással.

— Tessék besétálni, Mundzár úr. A nagyságos úr rögtön fölkel.

Most, miután visszajött a szobráznak a hálószobájából, még bizalmasabb mondókával nyitott ajtót.

— Tessék csak bemenni a hálószobába, Mundzár úr. Már várja a nagyságos úr.

Az uszorás krákgott, levetette a prémes télikabátot, odanyomta a szobalány markába az asztrakán kucsmáját, s aztán megint nagyokat krákgva, bekopogtatott a hálószobába.

— Hozta Isten, édes Mundzár bácsi! — nyújtotta feléje a kezét az ágyból a művész, a ki a legújabb szerelmére való tekintetből most mindenáron pénzt akart kicsikarni az öregből. — Már épen föl akartam keresni délután a kávéházban. Foglaljon helyet, Mundzár bácsi!

— A kávéházban? — nézett rá élénken a pápazeme mögül a látogató, miután letelepedett a székre az ágy mellé. — Lásza, mester úr, ez nagyon jó eszme! Hm-hm. Ez nagyszerű eszme! — És újra krákgott.

Félix megkínálta cigarettával.
— Na igen, — vette át az öregtől a szót, — de hiszen most már itt is elintézhethük. — S hirtelen felkényőkölvé, előre hajolt. — Mondja, Mundzár bácsi, nem tudna nekem adni még kétezer koronát?

Csend. A vén uszorás nem felelt.
— Nagy szükségem volna rá, Mundzár bácsi, — folytatta rábeszélő hangon a másik. — Tudja...

A rendes fogását akarta elővenni, hogy tudniillik most már igazán meg akar házasodni. (Hogy kit akar elvenni, arról természetesen bőlesen hallgatott volna, mert Angela ócska himzörámaira ugyan egy lyukas fillért sem bítelezett volna neki senki.) Mundzár azonban nem engedte befejezni a mondani-valóját, hanem váratlanul fölpattant a székről s izgatottan hadonászva a levegőben, kiabálni kezdett:

— Engem ne bolondíts az úr, hogy megint meg akar házasodni! (— De öreg!) Én nem vagyok számár, hogy folytonosan lóvá engedjem magamat tenni! (— De Mundzár, ne kiabáljon! Bizony Isten! — nevetett amaz.) Nekem esküdözhet, én többé nem hiszek el magának semmit, mert... (— No, no!) mert maga — s szinte rekedt kiabálta magát, — mert maga egy nagyon egyszerű művész, de maga egy országos lump, a kihez nem adja oda a lányát senki. (— Miféle beszéd ez? Most már türtöztesse magát, Mundzár!) Hogyne! Majd türtöztetem! — s a nadrágja zsebeit kezdte rángatni mérgében. — Nem bolond senki, hogy odaadja! Érti? Senki!

Egyszerre, mintha ketté vágták volna a hangját, elhallgatott. Reszkető kézzel törülte végig a gyöngyöző, ráncos homlokát, s aztán egy percz múlva könnyelábadt szemmel, akadozva, elcsukló hangon folytatta:

— Csak egy apa van az egész világon, Fidéli úr, a ki... (most már a nagy, kékkoczkás zsebkezdőjével kezdte törölgetni a fejét). És az az apa az öreg Mundzár.

— Mit mond? — kapott villámgyorsan a szavába Fidéli.

A vén uszorás összetette, mint valami megszeppent gyerek, a kezét.

— Kedves, jó Fidéli úr! Mester úr! — s oly meghatón beszélt, hogy a művész belelendült. — Vegye el az én Dórikámat! Legyenek egy pár! Két bolond egy pár, azt mondják. Hát legyenek egy pár!

A szobrász feltápászkodott.

— De — kérdezte olyan hangon, a melyikben furcsa keveréke érzett a kellemes meglepetésnek és a kellemetlen megdöbbenésnek, — de hát hogy... mi... mi jut eszébe, édes Mundzár bácsi? Talán — mosolygott rá elbizakodottan, — talán meghódítottam a kislányt?

Az öreg ember hevesen bólintott a pofaszakállas, kopasz fejével:

— Az, az; a kislányt. A Dórikát. Az én Dórikám nagyon szerelmes lett magába, édes Fidéli úr, mester úr, és az én Dórikám beteges, azt mondja a doktor, hogy gyöngye szive van, és megiltott neki minden izgalmat, mert az baj lenne. Akkor roszul van az én Dórikám.

A másik közbe akart szólni, de az apa intett neki, hogy hallgassa végig.

— És tegnapelőtt este, a mikor hiába marasztaltuk magát, mégis otthagyt minket a Salzerben a faképnél, tegnapelőtt este az én Dórikám borzasztón roszul lett, Fidéli úr. (— Szegényke!) Bizony, jól mondja, Fidéli úr, szegényke. És akkor megvallotta nekem, hogy nagyon szereti magát. Ne, ne tessék beszélni, mert még elrontja! És nagyon sirt, és én egész éjjel raktam a szívére a jeges borogatót. Az én Dórikámnak. Hiszen ő az én minden örömem, Fidéli úr, és én reszketek érte, mert tudom, hogy a megboldogult feleségem is szívbajban halt meg...

Egy pillanatig elfojtotta a hangját a csöndes zokogás.

— Igazán? — csóválta meg töprengve a fejét Félix.

— Igazán. És az én Dórikám még senkibe sem volt szerelmes, csak most először magába, kedves Fidéli úr. Még csak húsz esztendő. És szép lány; nem? No, úgy-e? Igazi angyal! És maga ugys tartozik már Mundzár bácsinak huszonegyezerháromszáz koronával, a mit sohasem fog kiifzetni, nem is beszélék a kamatokról, és most is megint akar ezer koronát, — mire? A szép bajuszára? — No lásza, hát én adok a szép hajuszára magának az esküvő napján egyszerre ötvenezer koronát, és ha jól bánik az én Dórikámmal, egy év múlva megint ötvenezeret, és ha mindig jól bánik vele és boldoggá teszi, — hiszen az én Dórikámat lehet szeretni, mert az egy angyal, — akkor minden esztendőben, a meddig csak él az öreg Mundzár, megint kapnak tőlem ötvenezer koronát, készpénzben, vagy hátrészből, hiszen az mindegy. Tehetem, van nekem már nyolcszáz ezer korona ára vagyonom és tizenhat esztendőnél úgy sem élek tovább. Én szerződésben kötelezem magamat. Közjegyzőnél. Maga pedig nagy lump, az már bizonyos, de azért Mundzár papa tudja, hogy maga becsületes ember, maga egy művészlélek, maga... maga egy úr, és nem fogja szerencsétlenné tenni az én Dórikámat. No nem? És azt sem árulja el neki, hogy én itt voltam. No nem? Hanem úgy tesz, mintha semmit sem szoltam volna és magától kéri meg a kezét. Hát most tessék választ adni. Én várok. És nem is megyek el innen addig, a míg maga a kezét nem adja nekem, és azt nem mondja gavallér becsületszavára, hogy:

— «All az alku, Mundzár papa! Még ma megkérem a kezét az én Dórikámnak. És boldoggá teszem.» Hiszen az én Dórikámat lehet szeretni!

Ezt már nevetve mondta, de azért a sirásos csöppjeitől még mindig nedves volt a könnyzacskós, fáradt szürke szeme.

A szobrász impresszionista volt, s az évről-évre ölebe guruló ötvenezer koronák, hejh, nagyon erős impresszió. Egy órakettyenésig még mintha gondolkozott volna, aztán azon meztől-láb kingorván az ágyból, belecsapta a tenyerét a különös uszorás markába:

— Itt a kezem, öreg. Délben tizenkét óra-kor megkérem a kislányt.

Érezte, hogy még kellene mondania legalább egy jó szót, hanem valami lapangó benső idegenkedés, vagy mondjuk: góg, nem engedte hi-

a száján a hangot. Ugyanaz a benső idegenkedés, a minél fogva szinte költetlenül iparkodott kibontakozni a nyakába omló vén ember öleléséből, a mint az örömeiben könnyezve rebegte:

— Édes fiam! Dórikám! Mundzár papa most egy igazán boldog ember!

V. FEJEZET.

Fidéli csakugyan még aznap szerelmet valott Mundzár Dóriának. Könnyen meglelte rá a szavakat, hiszen már meglehetősen gyakorlata volt ezen a téren. A különbség csupán az volt, hogy ez egyszer nem kapott kosarat (a szegény kislány majd elájult örömeiben), meg az, hogy bármennyire boldoggá tette is a nagy hozomány, s akármily gyöngéd szeretettel is iparkodott bánni az évről-évre eljövendő ötvenezer koronák babaaréz tulajdonosával, alig hogy kitette a lábát Mundzártek kapuján, abban a pillanatban mintha tökéletesen fölbillent volna a benső egyensúlya. Angela volt-e az oka, a ki most már ugyan várhatta mamástul a penteki fogadónapon, vagy leendő ipának a bizonytalan erkölcsi alapon nyugvó foglalkozása, vagy talán menyasszonyának a túlságos odaadása, a mit részben a másik két okból, részint a lány betegsége miatt jóformán elfogadni sem volt nagy kedve, viszonzni pedig még kevésbé: szóval elég az hozzá, hogy mihelyt kikerült a rámosolygó százszáz évűs köréből, különös és boszontó nyughatatlanság (a mit maga sem tudott megmagyarázni) vett rajta erőt.

Szerencsére ez a kellemetlen lelkiállapot csupán addig bírta a hatalmában tartani, a míg egyedül volt. Ezt pedig a szobrász többnyire csak olyankor cselekedte, a mikor otthon a hálószobájában aludta az igazak álmát; vagy a míg délelőtt felöltözködött, hogy elmenjen a jegyeséhez, avagy pediglen virradat felé, ama bizonyos lilaszínű levegőben, a mikor a mellette elrobogó első villamoskocsik útirányában hazafelé bandukolt a rendes kávéházából. Ilyenkor aztán Fidéli Félix morfondírozott. Látta Angelát, a mint rózsaszínű ruhájában olvadó-konyan simul hozzája a táncban, látta a többi lányokat is, hol ezt, hol amazt, a kiről valaha azt hitte, hogy majd feleségül veszi, meg újra a pénzért himező gróflány villogó pillantása rebent meg előtte, mintha benézne a Salzerkávéház ablakán, s megint az a másik tekintet, a hogy az utcán csaknem elkergette maga mellől, hogy mégis a végén üde bájjal nyújtja oda neki csókra a szorosan egymáshoz meredő két újjacskáját, utolérhetetlen gráciával sugogva:

A FŐHERCEG ABAFÁJÁN, BÁRÓ HUSZÁR KÁROLY KASTÉLYA ELŐTT.

A FŐHERCEG.

AZ ABAFÁJAI KASTÉLY KERTJÉBEN.

GYULAFEHÉRVÁRON GRÓF MAJLÁTH PÜSPÖKKEL.

A FŐHERCEG KOCSIKÁZIK ABAFÁJÁN.

— Nini, Paminó!

A csoport szőrű, piszkos, idegen, kis fehér kutya, a melyik, tudja az ég, hányadik utcasaroktól követte nyomom, szintén megállt és nedves, könyörgő szemmel, fázósan nézett reája.

A szobrász ott állt a didergő ebeske előtt, és mint a kit váratlanul homlokon esőlt az ihlet, merőn bámult a lompos kis négy lábú csavargóra, miközben alig érthető, hangsúlytalan hangon dünyögte maga elé, vagy talán a termékenyítő tavaszi virradatba:

— Legalul, a talapzaton, a kis fehészőrű Paminó, a mint a kezét nyalogatja a szunynyadó gyerekeknek. Igen. Mögötte, a közepén, magasabban, Paminó már hatalmas eb, a mint szilaj ugrádozással húzná maga után a férfit, de az vasmarokkal fogja a nyakán az övet. Igen, igen! Legfölül pedig — megvan! végre egy igazi téma! — legfölül a lerokkadó agastyán, a mint a hűségesség Paminó, kirántván magát a gyöngülő kézből, vad dühvel nekiugrott és leteperi a sirba.

Végighúzta mind a két tenyerét a halántékán és ászellemült arczzal nézett föl a borultas égre:

— Ez nagy alkotás lesz! Ez az élet!

S aztán hivatón maga után fűtyentve a kutyát, biztos járással, büszkén folytatta az útját hazafelé. Kipárolgott az ital a fejéből. Csak a művészet mámorea égett a szemében. A boldogtalanságnak valóban nagy megihlető ereje van. A kritikákban nem egyszer kipépezézt Fidélt, a ki tudvalevőn mindig nagyobb szobor-temát markolt, mint a mekkorait a vésoje meg tudott fogni, maga sem hitte volna soha magáról, hogy ama bizonyos, sokszor áhitott gazdag házasság küszöbén még olyan boldogtalan is lehet, hogy ez a boldogtalanság művészséget tesz. Most ezt is elérte.

— Úgy sem lehetek sehogyssem boldog, — hánnya-vetette magában, most már csak amúgy félvállról (ha szabad így mondanom), — se, ha nyolezszázezer koronát kapok Dórával, se, ha ketten nyomorognának végig ezt a földi vándorlásunkat azzal a másikkal. Hát mit hajkurászám a boldogságot, a mikor az életnek úgy sincs semmi más értelme, mint a jómód, meg a dicsőség. Ez pedig most már útban van mind a kettő. (Hátrafordult.) Ksz-ksz, Paminó! Végre rátaláltam magamra!

VI. FEJEZET.

Nem mindig jó, ha csóstül szakad nyakunkba az áldás, mert nagy terheket még a jóból sem bír el egy némi szervezet. Fidélt, a hitelezők fájdalmas reményességét, rövid félesztendő alatt két oldalról is meglegyintette a szerencse, még pedig olyan alaposan, hogy szegény feje bele-szédült. Az egyik szerencseje, miként az magától értődik, az volt, hogy négy hónapi vőlegénykedés után, mint a babaarcú Muzdárt Dóra férje, oly pompás vagyoni viszonyok közé jutott, hogy a pénz miatt ugyan akár örökre is a sutba vághatta volna a vésojét, a melyik eddigéllel még csak csipős bírálatokat és nem számos anyagi javakat tudott szerezni neki. Igen ám, csak hogy az agyoncepült vésőből merőben váratlanul és soha nem remélt fénynyel az utolsó órában kipattant az isteni szikra: a Paminó-csoportozattal Félix már a téli tárlaton olyan művészi diadalt aratott, a minőt a legismertebb mesterek is méltán irigyelhettek tőle. A csoportozat szinte megrázó hatással volt a tárlat közönségére meg bírálóira egyaránt. A gyermekillúziók Paminócskaja, a mint hízlelőn nyalogatja a szunynyadó kised kezét; fölötté az izmoskarú férfi, a hogy inkább vezetett magát (semmint vezetni képes) az élet küzdelmeinek, vágyainak és szenvedélyeinek csaknem bikaerejű szilaj ebétől; és, mintegy betetőzésül a magasán lendülő gondolatnak, legfölül a halál Paminója, a mint a mellő két lábával ránehezdedve, belemar a földrepet agastyán torkába. Paminó, Paminó, világ szelhámosa, hát ezért nyalogattad annyi szép ábránddal a kezünket az élet kezdetén?

Megdöbbenve bámulta a nagyszerű alkotást mindenki.

— És Félix? A lapok már telekürtölték a nevével a világot, kirakatokban, képes újságokban mindenfelé csak a saját maga arcképe, meg a Paminó-csoport fényképe s kismintái mosolyog-

DÖMÉNY JÓZSEF.

tak, szinte kiállítottak feléje diadalittan; siker, dicsőség, talán egy szédületes művészi pályafutás a hírnév aranybárral beszegett útján; szóval pénz, vagyon, úgy lehet, nagy gazdagság, a mit most már majd mind-mind maga szerezhet meg a maga művészetével, — ah, mire, mire való mindez, a mikor az irigyelt mesterek már csak nyugtalan álmaiban tüzelheti az ajkát a szegény szép Angela csókja, de a mint kinyitja a szemét, már a sápadt, beteges Muzdárt Dóra mosolyog rá édeskésen és félénken, nevető szemmel, hanem azért a szem tükrének a mélyén (mint a tő fenekére süppedt nehéz kő) valami titkos kétségbeesés, hogy:

— Istenem, Félix, hát micsoda szörnyű változás történt rajtad? Hát nem szeretsz már? Már rám untál volna? Hiszen még alig múltak el a mézesheleteink, én édes, drága szép férjem? Vagy (a megdöbbenés cikkanása Dóra szemében) vagy talán nem is szeretted soha? De hát akkor — az Isten szent szerelmére! — akkor, mond, hogy mért rántottál be magaddal ebbe a rettenetes örvénybe?

Mert örvényben — a szerencsétlen házasság örvényében — forogtak mind a ketten. Mintha fürdés közben ragadta volna be őket ez a kérelhetetlenül felé gyűrűző vízszörnyeteg: mind a ketten kétségbeesetten küzdöttek vele, nem tudva kiszabadulni belőle. Látták egymás fejét, látták az ijesztőn egymásra meredő tekinteteiket, látták a fuldokló rángást egymásnak az ajka körül, és egyikük sem sejtette előre, hogy melyikük fog belefuladni. Az asszony nem bánta volna, ha belepusztul is, csak ne egyedül; Fidélt azonban vad életösztönnel iparkodott úszni — kifelé. Csak hogy nem lehetett.

Székely Salamon aradi főreáliskolai tanár, ki most ünnepelte tanári működése 50-ik évfordulóját.

Dóra már az első félvének a végén anyai örököknek nézett elejbe, és ez a pólya, ez a nem-sokára nyivakoló piczi jószág — jól tudta ezt a jövendőbeli apa — szorosabb kötélekkel fogja hozzákötözni a gyermek anyjához, mint bármely rabbilincs. Hiszen a szobrász csak kapzsi volt és könnyelmű, de nem volt beestelen ember.

(Folytatása következik.)

DÖMÉNY JÓZSEF.

1834—1911.

A «Vasárnapi Ujság»-ban nemrég találkozott utoljára az olvasó ezzel a jó magyar névvel. Fájdalom, a «Halálozások» rovatában. — Azok, a kik régi olvasói e lapnak, vagy módjukban áll böngészni ennek régebbi évfolyamaiban, bizonyára emlékeznek Dömény József nevére, a ki Gyulai Pál és Lévy József mellett, a «Vasárnapi Ujság»-nak legrégibb költő munkatársa volt. 1856-ban jelent meg itt első verse, — és azóta alig múlt év, melyben legalább egy-két költeménnyel ne jelent volna meg lapunkban.

1834 június 13-án született a somogy megyei Bálványoson, hol atyja ekkor lelkesült volt. Bálványosról Mocsoládra költözött át a család. Innét vitték a szép tehetségű fiút a gyöngyi gimnáziumba, hol 1848-ig tanult. A mozgalmak idejében egy félvét otthon töltött. A gyenge gyermek minden vágya az volt, hogy bejusson a honvéd seregbe. 1849. tavaszán ez sikerült is neki. Előbb a somogyiak önkéntes lovasságának, majd e száddal együtt a 14-dik huszárezredben szolgált. Bajtársai valósággal dédelgették és az időközben káplárrá lett fiút «kis káplár»-nak hívta közönségesen mindenki egész a fegyverletételig.

A kapituláció után pár hetet otthon töltve, Keckemétre ment tanulmányainak folytatása végett. Két évet a filozófiai, négyet pedig az épen akkor újra szervezett teológiai osztályokban töltött, aztán elfogadta a gyöngyi református gimnázium tanárául való meghívását. Egy darabig azután nevelősködött, majd 1857-ben Báthory Gábor superintendens a juthi, — majd 1858-ban a nagyberényi református egyháza küldötte helyettes lelkészül. Itt elég tág munkatér nyílt meg előtte. Az egyháznak minden épülete, — a hívek lakóházaival együtt — porig égett, romokban hevert. Az ő tettereje pár év alatt rendbe hozta az egyház ügyeit és 1861-ben rendes lelkészessé választották a berényiek, a kiknek több mint félszázadon keresztül volt népszerű papjuk.

Leggyakrabban a «Vasárnapi Ujság»-ba írt verseket, de munkatársa volt az «Ellenőr»-nek és sokat írt a «Bolond Miska» című humorisztikus lapba, a míg azt Tóth Kálmán szerkesztette. Álnév alatt cikkezett a protestáns egyházi lapokban. Társzerkesztője volt az 1881-iki református «Zsinati Tudósító»-nak. Majd 1882-ben «Zsinati Emlékkönyv»-et adott ki. Költeményei két önálló kötetben is napvilágot láttak; 1866-ban és 1888-ban.

Már ezelőtt öt évvel (1906-ban) félszázados irodalmi multra tekinthetett vissza. Ekkor egy kedves hangú verset küldött a «Vasárnapi Ujság»-nak, mely lapunk ugyanazon évi 40-ik számában jelent meg s ekkor szíves szavakkal emlékezünk meg az öreg költőről.

Bakó Lajos.

HÉJJA BALOG ANDRÁS.

(Debreczeni mythos.)

[Irtá P. Ábrahám Ernő.]

Héjja Balog András mulatott. Tíz liter érmelléki bakart állított az asztalára, s biztatta Botos Gergelyt, az ivó czimborgóját:

— Igyon, sógor, úgyis csak holtig ihatik!

Ittak, nótát rendeltek, megint ittak, megint nótát rendeltek.

Héjja Balog András nagy mestere volt a nótarendelésnek. Jóízűen, magyarosan csinálta. Illet neki rettenetesen. Értette a módját. Csak odaállott a primás elébe, a bal arczát belétemette nagy érzéssel a bal tenyerébe, a derekát illette kétszer-háromszor, a jobb öklét meg-
rázta a feje felett keserves jókedvvel, nagy sóhajtással neki fohászzkodott, s módosan kur-

jantott: «Séhaj!...» A primás pedig fület s egy pillantás alatt belekapott a folytatásába: — ne fekdj a szénaboglya tövébe! — Mikorra az egész banda dolgozott, akkorra már elhallgatott Héjja Balog András. Sohasem dalolt végig egy nótát sem. Csak egy pár taktust kurjantgatott bele. Mikor nagyon is kikívánczolt belőle az érzés. S olyan hirtelen változott az indulatja, hogy akárhányszor a legmegrikatöbb nótát is közepén szakította félbe, — hiába, hogy maga rendelte, — s a legféktelenebb kedvű duhaj nótába kezdett. Talán éppen azért, hogy végül még csakugyan el ne ríjja magát. Pénzt sem úgy adott a cigánynak, hogy a végén egyszerre egy nagy bankót, hanem nótázás közben többször is, számatlan, marokszámra.

Beszélgetés, borozás, cigányozás lassan-lassan mámorossá tették Héjja Balog Andrást; s elgondolta, milyen szép is az élet, különösen a kinek annyi földje, erője van, mint neki s dagadni kezdett a keble. Sehogyse birt magával.

— Hej, sógor, — kiállt Botos Gergelynek — tudná-e menni érom van?

— Nehezen. Lehet elég.

— Hogy elég-e? — vetette dülleszkedve Héjja Balog András. Gógösen feljebb húzta a nadrágját, belerázta magát, hunyorított a primásnak parancsoló urasággal, a fejét hátra-szegette, az öklöbe szorított jobb kezét lassan emelni kezdte, s a «hát»-ot hangosan kurjantva egyhanguan, gyorsan hadarta:

— Hát az a tanya amoda ott kiéé?

Mikor a kiéhez ért, azt hosszan elnyújtotta, hogy csuklott is belé egyet, a hüvelykujjával pedig bökött egyet a feje mögé, a merre a tanyát képzelt.

Feleletül csak a primás hegedült, a banda pedig brács, dudu és czimbalomszó helyett a primás hegedtjét kísérve hangosan kiállt:

— Héjja Balog András nemzetes nagy urunké! Az ő kelméé!

Héjja Balog András elégedetten vetett egyet a fején, még jobban neki terpeszkedett s folytatta:

— Hát amoda az a szép, selymes kaszáló kiéé? — Megint bökött egyet mutatójával, de most jobbfelé.

A banda pedig megint ordította a primást kísérve:

— Az is az ő kelméé! Az is a Héjja Balog András nemzetes nagy urunké!

Azután jött sorra a többi is:

— Hát az a tiz nyilas szálló amoda ott kiéé?

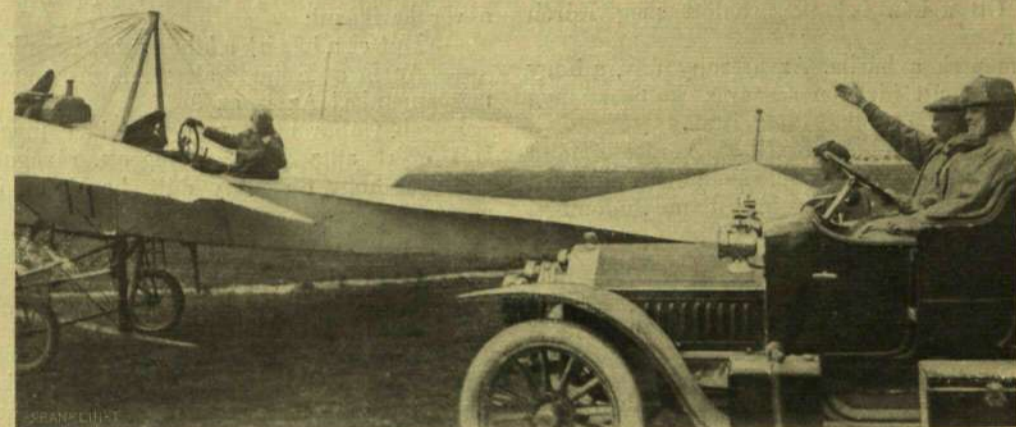
— Az is a Héjja Balog András nemzetes nagy urunké! Az is az ő kigyelméé!

Hát az a harminczhat villásszarvú ökor azon a legelőn ott kiéé?

— Az is az övé! Az is nemzetes Héjja Balog András nagy urunké!

Négy tanyája, két kaszálója, nádas rétje, háza, szállója, ökre, lova, birkanyája s más gazdasága volt Héjja Balog Andrásnak. Bökdöshetett kedvére a mutatójával a világ valamennyi tája felé, míg mind számon kérte a bandától. Mikor aztán végre elfogyott a felsorolni valója, visszaült Botos Gergely mellé.

— Hát, sógor, — magyarázta neki — nem is volnék én épen afféle koldus ember, mi?

STARTOLÁS BÉCSBEN.

— De nem ám, sógor!

— Gondolja sógor, hogy akadna a környékén módosabb gazda is?

— Ki volna? — méltatlankodott Botos Gergely.

— Hát csak azért, mert én se tudok senkit. Ittak s kis időre elhallgattak. Gondolkoztak. Azután újra Héjja Balog András kezdte:

— Azért látja sógor, még mindig több kéne. Még mindig nem elég.

— Sosem elég — vetette oda Botos Gergely mélységes meggyőződéssel.

— Hát nem. De azért nem azért kéne, hogy még több legyen. Nem azért. Mert jó a több, de azért az elég is elég. Igaz-e, sógor?

— Házsen igaznak igaz, de hát akkor maj mért kéne sógornak még több.

— Az ebesi tanyához kéne egy darab.

— A Kóréh Gábor földje?

— Az. Igaz-e?

— Hát igaz. Szép egyet lehetne kikerekíteni a kettőből.

— Na ugye?

Botos Gergely csak bölintett rá s megint hallgattak pár pillanatig.

Azután meg úgy van az, tudja sógor, hogy az ember igazsággal éljen — kezdte megint Héjja Balog András. Lassan, darabosan beszélt. Gondolkozza. — Osz hol volna az igazság, ha úgy halna meg az ember, hogy a kiket hátra hagy, összekapjanak az osztályon?

Igaz? Mert négy gyermekem van nékem, vagy mi. Elég vesződésük lesz, míg a házon, a szállón, meg egyében megosztokodnak. Oszt még a tanyákon is veszekedjenek? Na látja komám, hát ezért. Mert ha kikerekitem az ebesi tanyámat, az is annyit érő lesz, mint a másik három. Oszt akkor mindegyik gyerekre jut egy tanya, s egyik se jár rosszul.

— Hát akkor meg akarja venni sógor a Kóréh Gábor tanyáját?

— Meg.

— Gondolja sógor, hogy eladó?

— Mért ne volna? Megfizetem.

— Jó, jó. Sógor akarja. De akarja-e Kóréh is?

— Akarja, nem akarja! — türelmetlenkedett Héjja Balog András. Kivette a belső zsebéből a dülleszkedő bugyellárisát s az asztalra csapta:

— Ez beszél!

— Ha gondolja sógor — mondta a másik. Hallgattak.

— Gyere csak, Kajla — intett hirtelen gondolattal a banda felé Héjja Balog András. A cigány elébe ugrott.

— Eredj haza, oszt ved fel a kocsisomat, oszt mond neki, hogy fogjon be őt lóra! Azt parancsolom, oszt álljon ide. De egy-kettő ám! Szaladj!

— Az Ebesre akar menni sógor? Éjszaka? — csudálkozott Botos Gergely.

— Ha éjszaka, hát éjszaka! — volt a rövid válasz.

Egy negyedóra múlva már ott állott a kaszálós kocsi.

— Na gyerünk! Az egész banda! A hányan vagytok! — vezényelte Héjja Balog András. — Tegyetek fel bort is! De vagy száz üveggel! Telik!

Felpakoltak, felrakodtak.

Elől a kocsis ülésen a kocsis. A második ülésen a két gazda, hátuk megett pedig a kas végében szalmán a cigányok. Így húztak a városon keresztül éjnek idején, bor és muzsikaszó mellett.

A sorompón túl, a merre mentek, mindenütt kiszaladtak a tanyákból a kutyák s a gyepeket marták mérgükben. Hajnal felé pirkadozott az éjszaka, mire kiérték a Kóréh Gábor tanyájára. A nagy kutyaugatásra, muzsikaszóra az egész tanya mind kiszaladt. Ugyan csudálkoztak,

BIER FŐHADNAGY NAGYMEGYER HATÁRÁBAN.

BIER FŐHADNAGY ETRICH-FÉLE MONOPLÁNJÁN.

hogy hát e meg már miféle multság ilyen időben.

— Még jó kedve szottyant szomszédnak! — mondta köszönőül Kórész Gábor.

— Az is kell néha-néha — vetette a kocsi-ról leszálltában Héjja Balog András.

— Akad-e itt valami csűr vagy pajta, a hol folytassuk?

— Ott a ház is! — sértődött meg Kórész Gábor.

Bementek a házba. Az asszony úgy, a hogy rendet csinált hirtelen s száraz kolbászt meg kenyeret tett eléjük. Ettek, ittak.

— Hát tudná-e szomszéd — kérdezte Héjja Balog András — hogy igazában mért jöttem?

— Ha megmondja szomszéd, megtudom.

— Hát a tanya iránt.

— Miféle tanya iránt?

— Csak ezután a tanya iránt.

— Ez után a tanya iránt? Mit akar vele, szomszéd?

— Megveszem.

— Megveszi? — csudálkozott Kórész Gábor.

— Meg. Mit kér érte, sógor?

Kórész Gábor gögösen hátraszegte a fejét:

— Nem eladó — vetette röviden. Pedig nagyon is eladó volt.

— Nem?

— Nem.

— Hát ötvenezer forintért?

A tanya testvérek közt se ért többet harmincezer forintnál.

Jól tudta ezt Kórész Gábor is. Hanem azért ha már kimondta, állotta.

— Annyiért sem eladó?

— Annyiért se? Hát ötvenötért?

— Százezerért sem!

— Üm! De megkötötte magát szomszéd!

— Azért nincs harag, mi?

— Mért volna? — felelte Héjja Balog András gögösen. — Szomszéd, ha nem akarja, nem adja. Igaz?

— Na, így hát akkor!

Ittak, mulatoztak. Most már kissé rosszabb kedvvel, de lassan-lassan kezdtek egymáshoz melegedni. Mi sem alkalmasabb arra a bornál meg a cigányánál.

— Hát azért mégis csak haragszik szomszéd? — kérdezte Kórész Gábor.

— Mért haragudnék? Van azért elég földem.

— Hát akkor mért akarja szomszéd az enyémet is?

— Mért? Hát úgy-e, hogy az elepi tanyám kétszáz hold, az ondódi is mind a kettő megint csak olyanforma. Ha már most szomszéd is eladná a magáét, az enyémmel együtt ez is annyiforma lenne, oszt mind a négy gyermekem egyformán maradna. Egy tanya — egy gyerek. Oszt nem lenne veszekedés az osztály miatt.

— Hát ezért?

— Ezért.

— Hm — gondolkodott Kórész Gábor. Engedékenyebb lett, részben a bortól, részben, hogy okát adta a szándékának Héjja Balog András, nem pedig olyan hetykén tárgyalt, mint először.

— Hát mért nem adja el szomszéd, ha jó pénzt adnak érte? — biztatta Botos Gergely is.

— Hát hiszen, ha így van, lehetne — engedett nagy lassan Kórész Gábor.

— Hát adná ötvenötért? — kérdezte Héjja Balog András.

Kórész Gábor csak kis vártatva felelt:

— Oszt, hogy fizetné, szomszéd?

Balogh András kivette a bugyellárisát, s kezdte kiolvasni belőle a pénzt.

— Ehol a tizenkétezer forint, most, a többi pedig fizetem holnap!

Kórész Gábor csak nézte a pénzt tűnődve.

— Hát akarja, szomszéd? — biztatta Balog András.

— Vegye el, na! Elég jó árt kap érte — ösztökölte Botos Gergely.

— Na hát Isten neki! — csapott fel nagy sokára Kórész Gábor, s begyűrte a pénzt a nadrágja zsebébe.

— De már erre egész üveggel iszunk! — kiáltott Héjja Balog András.

Ha erővel is, de mindnyájan fenéig itták az üvegeket. A cigányok is.

— Héj te! — ugrott a primás elé Héjja Balog András. Falhoz vágta az üvegét s rákezdte.

— Hát az a tanya amoda ott kié?...

— Hát az a tiz nyilas szőlő amoda ott kié?...

A cigányok hűségesen feleltek.

— Hát ez az ötvenötézer forintos tanya itt kié?

— Az is Héjja Balog András nemzeti nagy urunké! Az is az övé! — ordította a banda.

Kórész Gábornak a szemében pedig kezdett a vér karikázni.

— Hát ez a ház itt, a kiben most iszunk, kié?

— Az is a Héjja Balog András nemzeti nagy urunké! Az is az övé!

Kórész Gábor most már nem birt magával. Hát ezért adta ő el? Felugrott, rávágott az asztalra, hogy csak úgy dült, borult az üveg, meg a pohár.

— Az övé ám a fészkes fene! — ordította tajtékzó haraggal.

— Kié lenne? Megvettem! — indultakodott Héjja Balog András is.

— Még nincs róla más! Itt a pénze e! Fűtsön be vele! — markolta Kórész Gábor a pénzt a zsebéből az asztalra. — Az én házámban pedig semmi helye! Érti e?

— Héj, az apád! Nekem mondtad, te kol-dus, te? — kapott a markába egy nehéz üveget Balog András. Alig tudták lefogni. Hogy a lába szabad maradt, felrugta az egész asztalt. Tört az üveg, folyt a bor. Ez egy kicsit lehűtötte.

— Mehetünk! — mondta nehezen visszafojtott, fenyegető indulattal. — Majd még beszélünk!

Az egész tanya népe nézte, hogy kászálódnak fel Héjja Balog Andrásék. Senkinek se volt egy szava se. Kórész Gábor is csak állott egy helyben, úgy nézte, hogy fordul ki a kocsi a tanyából. Cak akkor jött a szájára szó. Egyetlen egy szó.

— A bitang! — mondta véghetetlen megvetéssel.

AZ IRGALMASOK.

A magyarországi betegpólo irgalmasrend válság előtt áll, mely felozzállással fenyegeti. Rómából olyan reformot terveznek, hogy ezután a rendbe csak alacsonyabb kórházi szolgálatoknak megfelelő tagokat vesznek fel, orvosokat, gyógyszerészeket pedig többé nem képeznek a rend tagjai közül. Ezek a mélyreható változások, mint visszafelé ugrás a rend 350 év előtti, kezdetleges viszonyaihoz, a magyar társadalmat és kórházi ügyünket közel-lebbről érintik.

Az irgalmasrend tagjai a magyar társadalommal és közélettel mintegy összeforva vannak. A hazai értelmiség jelentékeny része ebben a tanult emberekből, diplomás orvosokból, gyógyszerészmesterekből álló és minden ízében magyar szerzetesrendben keresett és talált eddig hajlamainak megfelelő életpályát. Most a fejlődésnek arról a magas fokáról vizsgálják szorítani az irgalmasrendet a rend alapítása idejében, a XVI. században volt azon kezdetleges, szervezeten állapotába, mely a betegpólo és kórházi berendezkedés mai magasabb közegészségügyi és társadalmi követelményeinek többé meg nem felel. Épen ez a fokozatos fejlődés biztosította az irgalmasrend fennmaradását és oly nagymérvű fellendülését, melyről a rend kezdője, Istenes Szent János valószínűleg nem is álmodozott, mert ő tulajdonképpen nem is akart formális szerzetesrendet alapítani. Ezzé csak jóval később fejlődött ki az irgalmasságról címzett betegpólo testvérek testülete. Istenes Szent János, családnévén Cindad János portugalliai születésű, a spanyol Habsburgok katonája volt és Magyarországon is harcolt a török ellen I. Ferdinánd magyar király seregében. Mint kiérdemült katona, visszament Granadába, hol egy ideig fegyver-, puszkakereskedést, majd könyvkereskedést folytatott, majd ezzel felhagyva, 45 éves korában könyörületes szívének hajlandóságát követve, a szegény és elhagyatott betegeknek ápolására, részükre alamizsnagyűjtésre szentelte életét. Ebből a célból Granadában egy házat bérelt és oda többnyire maga a vállain hordta össze a szegény, elhagyatott betegeket. Ott kimosta őket a szennyből, tisztá ágyba fektette. Gyógyította, élelmezte, a míg a betegek

gyógyultan el nem hagyhatták az irgalomnak ezt a szerény hajlékát.

Bár Cindad Jánosnak nem volt szándékában szerzetes rendet alapítani, maga is polgári ruhában járt, de alázatosságának, lángoló emberszeretetének, önfeláldozásának példái vonzóztak és midőn 1550-ben március 8-án, 55 éves korában meghalt Granadában, egy világi jámbor emberekből álló betegpólo testületet hagyott maga után, kik folytatták az ő irgalmas munkáját. Ezeket a testületi tagokat, kik *«Fratres misericordiae»* (Franciaországban *«Frères de la Charité»*) nevezték magukat, semmiféle szerzetesi szabályok nem kötelezték. Csupán Cindad Jánosnak, kit csudálatos emberszeretetéért a megyés püspök még életében *«Istenes Jánosnak»* hívott, betegpólo rendszert, példáját követték. Az irgalmas testvéreknek ez a testülete azonban csakhamar oly népszerű lett, hogy jöttéveinek bőséges adományából egymás után nagyobb kórházakat tudtak építeni és már 1586-ban 18 nagy kórházuk volt.

Istenes Szent János halála után az irgalmas testvérek egyik tagtársukat, Antal Mártont lettek meg főnöküknek, neki fogadtak engedelmességet és elérkezettnek látták az időt, hogy valamely közös életrendi szabályoknak alávevessék magukat. A szent Ágoston-rendiek alapszabályait fogadták el és a hármas szerzetesi fogadalmon kívül még arra kötelezték magukat, hogy a szegény betegeket éjjel, nappal, veszedelmek közepett, életök feláldozásával is ápolni tartoznak. Ekkor kezd ezen inkább világi jellegű jámbor egyesület szabályozott szerzetesrenddé, egyházi intézménnyé kialakulni. A folyton fejlődő és gyarapodó testületet azonban VI. Pál pápa csak 1611. évben ismerte el szerzetesrendnek és 1617-ben erősítette meg a rendi szabályokat. Mikor 1690-ben VIII. Sándor pápa Istenes Jánost, mert az emberszeretet erényét *«hósi fokban»* gyakorolta, a szentek sorába igttarta (neve a protestáns naptárban is előfordul) a rendnek már Európaszerte 40 kórháza volt és az irgalmasrend a nyilvános betegpólo céljaira kezdte berendezkedni és ennek megfelelőleg képezte ki tagjait. Nem szorítottak a rend tagjai csupán a betegek kiszolgálására, hanem az ápoláson kívül megtanulták a betegek gyógyítását, orvoslását, részükre gyógyszereket készítését, úgy hogy az egész kórházi szolgálatot a rend tagjai maguk láthatták el. Ebből a célból sebészeket, orvosokat, gyógyszerészeket képeztek ki. Nyilvános gyógyszerárakat állítottak fel, melynek jövedelméből az *«ingyenes»* kórházi ápolás költségeit fedezték. A rend tagjai ettől fogva a gyógyászatnak élnek, az egyházi (papi) rendeket nem veszik fel, laikus testvérek maradnak. Minden kórház részére csupán egy-egy rendtagot szentelnek fel áldozó pappá, a haladóklok vigasztalására és a kórházi halottak beszentelése végett. Ez maradt eddig a fejlődés iránya, s azt lehet mondani, hogy nálunk Magyarországon az irgalmasrend tagjai voltak a kórházi betegpólo első úttörői, első szervezői. A török és francia, porosz háborúk alatt mint tábort sebészek és betegpólok működtek, majd a törökök kitakarodása után a városokban közkórházakat állítanak fel, hol a szegény, elhagyatott betegeket vallás és felekezeti, nemzetiségi különbség nélkül ápolják ingyen. Hasonlóképpen ingyen gyógyítják a bejáró betegeket is, ennek száma évenként száz-ezerekre rög.

A betegpólo irgalmasrend a német római császári birodalomból sarjadzott hozzánk. Első, rendházuk lett magyar területen Szepesváralján 1650-ben. Alapítója Lubomiersky Szaniszló lengyel herceg. A kórház jelenleg 16 ágygyal van berendezve. Majd idősorrend szerint Pozsonyban 1669-ben 64 ágygyal, Egerben 1726-ban 100 ágygyal fekvőbeteg és 220 elmebeteg részére, 1737-ben Temesváron 14 ágygyal, 1757-ben Pápán 47 ágygyal, 1760-ban Kismartonban 21 ágygyal, 1760-ban Nagyváradon 20 ágygyal, 1778-ban Vácson 12 ágygyal, 1796-ban Pécsen 40 ágygyal, 1796-ban Szokolozán 14 ágygyal, 1804-ben Zágábban 560 ágygyal, 1834-ben Szatmáron 60 ágygyal kórházakat és 1802-ben Pozsonyban 12 üdülőbeteg részére üdülő-intézetet alapítottak. A zágrábi országos jellegű kórházon kívül legnagyobb kórházuk van az irgalmasoknak Buda-

FOGHÚZÁS.

A GYÓGYSZERTÁR.

pesten, mely mellett van egyszersmind a központi rendház is. Ezt a nagyszabású gyógyintézetet puchói és csókai Marczibányi István valóságos belső titkos tanácsos és neje keselőkői Majthényi Mária 1815-ben alapították, örök alapítványul átengedvén az irgalmasrendnek a *«budai Császárfürdőt»*. A budapesti rendházat és kórházat 1901—1903. évben újonnan felépítették. A hatalmas épület, mely a főváros egyik legmodernebb kórháza, az összes berendezéssel együtt 1.393.757 korona 27 fillér költségbe került. A kórház 300 ágyra van berendezve. A 28797 □-öl területen épült kórház nagy udvara parkozva van és a lábbadozó betegek sétahelyeül szolgál. A budapesti rendházban 20 irgalmasrendi tag és minden betegosztály élén megfelelő számú világi orvosdoktorok látják el a szolgálatot. A legutóbbi kimutatás szerint a budapesti irgalmaskórházban 4269 fekvő, 79,200 bejáró beteg, összesen 83,469 beteg részeseült gyógykezelésben. A rend 14 egészségügyi intézetében pedig 15,376 fekvő, 138,438 bejáró, összesen 153,522 beteget gyógyítottak.

A rend további fejlődésére azonban bénítólag hat az a bizonytalanság, mely a Rómából folyton ígérgetett megrendszabályozás folytán

a rend jövőjére nehezedik. A magyarországi irgalmasok 1859-ben az osztrák rendtartománytól elszakítva, önálló magyar rendtartományt alakultak, saját önkormányzati szervezettel, rendfőnök és kormányzótanács választói joggal felruházva. Ez a rendi tanács és önkormányzat az új reform folytan megszűnik és Rómából kinevezett előjárók fogják átvenni a rend vezetését és ezek az eddig fejlődés irányával szakítva, hajtják majd végre azokat a reformokat, melyek a magyarországi viszonyokkal nem számolva, esetleg a rend teljes szétszóródására, tagjai elszéledésére vezethetnek és a magyarországi irgalmasrend közel 20 millió korona értékű vagyonra gadát cserél.

Dr. Dolencz József.

A VILÁGEGYETEM SZERVEZETE.

A csillagos égről felvett fényképet nézve az első pillanatra úgy tűnik fel, hogy a csillagok sokaságában semmiféle rend, semmiféle szabályosság nincs s hogy a csillagok milliói minden törvényszerűség nélkül vannak elszórva a világűr sötét hátterén. S ez egészen természetes, mivel nem tudjuk átlátni a

csillagok térbeli elhelyeződését, nincs perspektívánk s mindent, akármilyen távol vagy közel legyen is, az éggömbre vetítve érzékelünk. A perspektíva hiánya miatt lehetetlen elképzelni, vagy csak sejteni is a világegyetem szerkezetét s teljes egészében nem is ismerhetjük meg sohasem az égitestek elhelyezkedésének törvényeit, habár annyit már is bizonyosnak tudunk, hogy a világegyetemben is van valamilyen organizmus, a mely a milliárd és milliárd csillagot egybefoglalja és kormányozza. Ha gondolunk vizsgáljuk a csillagfényképeket, csakhamar fel kell tűnnie annak, hogy itt-ott, elég gyakran találkozzunk szabályosabb alakzatokkal, csillagoroszatokkal, áramlásfélekkel, a melyek azt mutatják, hogy valamilyen rendszert mégis fel tudunk fedezni az égen is és nem kell mindent a véletlen játéknak tekinteni.

Nézzük például a következő fényképet, a mely a Hattyú csillagképének egy vidékét mutatja. Nemde szó sem lehet a csillagok egyenletes eloszlásáról? Mindenféle vannak kisebb-nagyobb csillagokból álló csoportok, a melyeket sötét űr választ el egymástól minden látható rendszeresség nélkül. Ha azonban egy átlátszó papírost teszünk a kép fölé s meg-

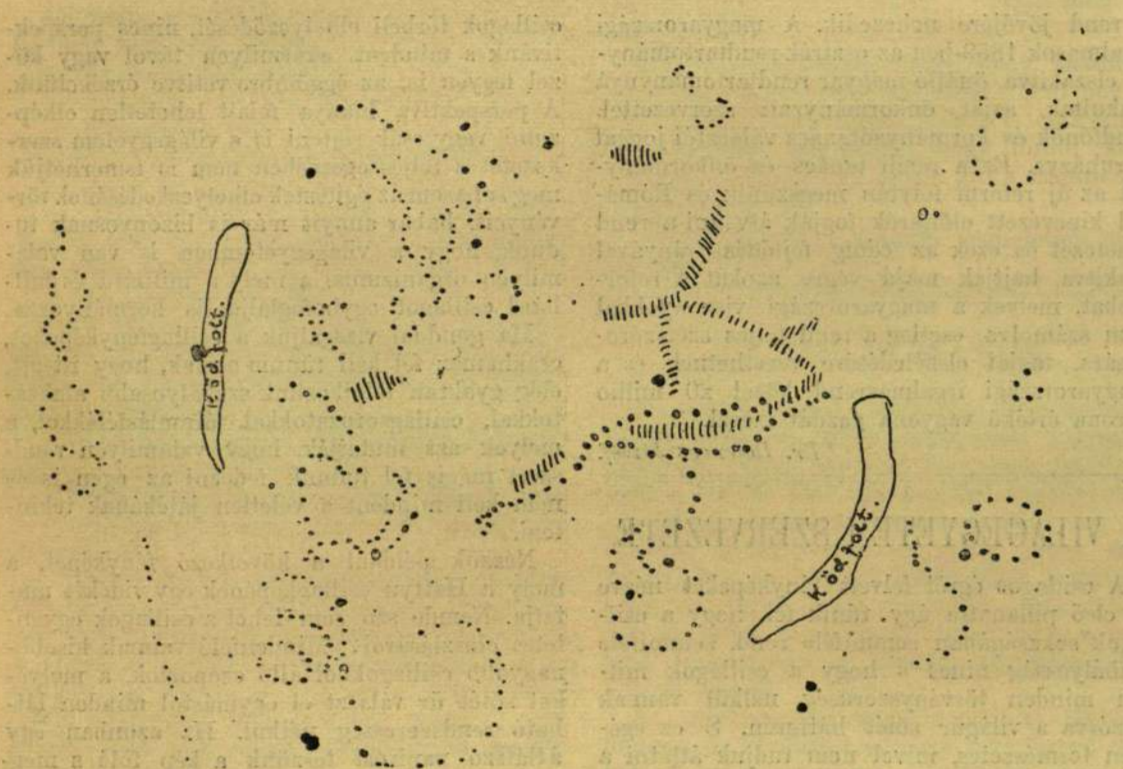

A KÖRTEREMBEN.

A KÓRHÁZ UDVARÁN.

AZ IRGALMASOK BUDAPESTI KÓRHÁZÁBÓL.

A HATTYÚ CSILLAGKÉPÉNEK EGY VIDÉKE S A BENNE EGYÜVÉ TARTOZÓ CSILLAGOK RAJZA.

jelöljük rajta a szembeötlőben együvé tartozóknak látszó csillagokat, akkor úgy találjuk, hogy van valami nyoma legalább egyes részletekben olyanféle törekvésnek, amely egy csomó csillagot valamilyen szabályosabb, törvényszerűbb alakzatba csoportosít. Görbevonalt csillagsorokat látunk, a melyek néhol majdnem teljes kör alakot öltenek, másutt az egyenes vonal felé közelednek s épséggel nem látszanak pusztán a véletlen munkájának.

A képen két nagy kiterjedésű ködfolt is van. Ezek a hosszas elnyúlt ködök mintha meg is magyaráznák valamennyire azt, hogy hogyan keletkezhetnek belőlük az összesűrűsödés folytán ezek a csillagsorok.

Még van valami érdekes, a mit a képen láthatunk s ez a fekete sávok, szakadékok létezése, a melyben nincsenek csillagok. A rajz srafozott részei ezek, melyek közül legérdekesebb a középen levő, mit két oldalt csillagok szegélyeznek, mint valami nagy utat a szélén égő lámpasorok. Még jobban szembeötlenek az égi nírvának a következő fénykép, mely a Fiastyuk környékéről való. E csillagkép különben is érdekes nagy kiterjedésű ködfoltja miatt, mely beborítja végtelen nagyságban az egész csillagalmazt, de a melyet nem lehet látni még a legnagyobb távcsövekkel sem s csak az érzékeny fényképlemez bizonyítja létét, sőt az is csak két-három órai exponálás után.

Ezek a valóságos ürök, a melyekben semmi sincsen, ép olyan fontosak a világegyetem szerkezetének vizsgálatában, mint a leirt csillagsorozatok, csillagsorportosulások s habár megérteni még nem tudjuk őket, valamit mégis következtethetünk belőlük.

Valószínűnek kell tartanunk, hogy a világegyetem, melyet a csillagok, ködfoltok, a Tejút képviselnek számunkra, valamilyen egységes szerkezetet alkot. Hogy megkonstruálhassuk magunknak ezt a szerkezetet, attól természetesen még nagyon távol vagyunk. Az összes csillagokat nem látjuk és nem is fogjuk látni sohasem. Vannak sötét, kialudt égítetek, vannak olyanok, a melyeknek fényét sem a szemünk, sem a fényképlemez nem éri meg s a melyekről egyáltalán nem szerezhetünk tudomást s így a valóságnak csak hibás, jobban mondva hiányos ismeretével rendelkezhetünk. De már az is, a mit tudni kezdünk, elvezet addig, hogy higgyünk a világegyetem rendszeres organizmusában s a csillagok sokaságát úgy tekintsük, mint a mely szolidáris egymás között s ugyanazon terv szerint él.

Swedenborg adta a világegyetemnek a «végtelen nagy ember» nevet. Nem akarunk eddig az anthropomorphismusig menni, de annyit bátran állíthatunk, hogy ez a világegyetem, ez a mi világegyetemünk, — melynek a Nap, sőt az egész naprendszer is csak egy parányi atómját alkotja — határolt, bir valamilyen

alakal s egy óriási organizmust alkot, a melyet erők mozgatnak s törvények urálnak.

Organizmust tapasztalhatunk már a mi kis világunkban: a naprendszerben is, melynek tagjai között mindig van valamilyen vérkeringésszerű áramlat a nehézkedés, a hőt, fényt, elektromosságot vivő éterhullámok alakjában. Biztos például az, hogy a Nap tevékenysége szoros kapcsolatban van a földmágnességgel s a Nap energiája éltet mindent minden bolygónál. A mi földünk is megérzi, ha nagy viharok tombolnak a Napon s ha egy borzongás fut végig rajta, minálunk is megremegnek a mágnesűk s északi fény ragyog a sarkok körül.

Sz. K.

MUNKÁCSY MIHÁLYRÓL.

Élményeimből.

Most, hogy síremléke felavatása alkalmából újra napirendre került a nagy magyar festő neve, szabadjon néhány adatot szolgáltatni életrajzához nekem is, ki vele majdnem egy negyedszázadig voltam szoros barátságban.

Azaz igazat mondva, ez a barátság 1886 elején kissé megzavarodott. Ekkor ugyanis Miska barátom fejébe vette, hogy elnöke lesz a párisi kölcsönösen segélyező magyar egyletnek, a hol én már évek óta pótoltam távol levő örökös elnökét, Zichy Mihályt. Munkácsy ezen gondolata már magában sem volt szerencsés, mert neki bizony nem igen volt ideje az egylettel foglalkoznia. Még szerencsétlenebbé a dolgot azonban az a körülmény tette, hogy pártfelei az egylet legzavarosabb elemeiből toborzottak össze ellenem, azon ürügy alatt, hogy én az egyletet németté akarom tenni! Az ilyféle vádnak a magyar ember mindig felül; így hát lett is Munkácsy-többség, mely azután az egyleti életet annyira megmetyelvezte, hogy későbbben gróf Eszterházy Pál elnöksége alatt be kellett zártni.

De hát szegény Miska mindezt nem tudta, vállalta a jelölést, s meg is választották. Én a dolog állását elmondtam akkori nagykövetségünknek, gróf Hoyos Lászlónak, ki hogy kibékítsen Munkácsyval, egy reggel magához hívatott s oda cizálta bizonyosan Miskát is, mert ez egyszer csak betoppant s míg én a grófnéval beszélgettem, nekem kezét nyújtott. Én azonban, nagyon fel levén háborodva, kezét nem fogadtam el, hanem elbúcsúzván a háziúrtól és asszonytól, eltávoztam. Így folyt el egy esztendő. 1887 elején azonban egyszer csak azzal kezdenek hozzám járni, hogy én

FÉNYKÉP A FIASTYUK KÖRNYÉKÉRŐL.

1. A halászsok osztálya. — 2. Terménykereskedők. — 3. A tyukpiaczon. — 4. Gombakereskedők. — 5. Egy emeleti folyosó. — 6. Fűszer-árusok.

A BUDAPESTI KÖZPONTI VÁSÁRCSARNOKBÓL.

békülnek ki Miskával. Én erre csak azon föltétel alatt álltam rá, ha ő a magyar egyletben megkövet. S dícséretre legyen mondva, feltételemet minden tétovázás nélkül elfogadta, s ennél fogva nevében meghívást kaptam egy az egyletben adandó bankettre. Midőn ott megjelentem, élembe jött s egy dikciót akart bizonyosan mondani, de hát én szólanul átöleltem, megcsókoltam s ezzel a háborúság befejeződött!

Azért kellett ezt az epizódot mindenekelőtt elmondani, mert ez legjobban bizonyítja azon őszinte barátságot, mely hozzá azelőtt és azután fűzött. 1872-ben Brüll Ignác úr, — ki talán él még s ki iránt Munkácsy ismerettségéért ma is nagy hálával tartozom — vitt el hozzá, akkoriban, mikor a «Tépecsinálók» című képét festette. Rögtön jól összebarkoztunk s én nélkülem nem is volt nála ünnepség a házánál.

Itt közbevetőleg be kell vallanom, hogy annak az erős alkatasú embernek vesztét részben az ünnepségek okozták. A keserves gyermekeséget, ifjúságot átélt művész nem tudta

magát eléggé mérsékelni egyszerre dúsan terített asztala mellett. Mikor mint fiatal ember Paál Lászlóval lakott együtt, insa egyszer így szólt hozzám:

— Ugyan kérem, Bertha úr, ön jó barátja az uramnak. Mondja meg neki kérem, hogy mérsékelje magát. Képzeld, hogy Paál úrral naponként hat üveg bort isznak meg reggelire és ebédre. — És a jó öreg szolgának igaza volt: mind a két művész tönkre tette magát! De hát én csak tréfálkozva figyelmeztethettem őket!

Ebből az idejéből való az a kis história, mely vele akkor történt, mikor ki akart kocsizni uri kocsi minőségében. Soha nem hajtott, de azért egy könnyű kocsi fogatván lovait, neki indult Páris városának, hol csak úgy hemzseg a sok fogat. De alig bagyta el a «Rue de Lisbonne»-t, a hol 74-ik szám alatt lakott, s alig kezdett leereszkedni az «Avenue de Messine»-n, mely elég lejtős, már is neki ment valami kisebb targonczának. Hogy ezt kikerülje, gyorsan megfordult kocsijával, de vesztére, mert akkor meg majd behajtott egy

társaskocsiba, melyben 60—70 franknyi kárt is csinált. Így azután felhagyott a sportok gyakorlásával!

Mikor «Rue Legendre» 8. számú első hoteljében lakott, igen gyakran eljött hozzám az «Avenue de Friedland»-i lakásomra. Itt azután elbeszélte viszontagságos életét, megjegyezvén, hogy reggel, mikor felébred, sokszor megtapogatja a karját, mert látván maga körül a fényűzést, azt hiszi, hogy még álmodik!

Egy este azt mondta, hogy egy új képbe fog kezdeni, mely Miltont fogja ábrázolni, a mint leányainak tollba mondja halhatatlan költeményét. Én azt feleltem rá, hogy a théma talán melodramatikus lesz nagyon.

«Ne félj Sanyi, óvakodni fogok attól. Egyébiránt mikor a «Siralombházat» akartam festeni s szándékomról Knausnak (a híres düsseldorffi mesternek) beszéltem, ő is ezt mondta, a mit te mondasz. De azután, látván a kép skicczét, véleménye megváltozott s bocsánatot kért megjegyzéséért. Te is így fogsz járni!»

S csakugyan így is jártam. Midőn a kép elkészült, én lettem legőszintebb és melegebb

bámulója. Azt a megjegyzésemet, hogy a kép oly finom, mint egy vonós-négyes, Chesneau Ernest műkritikus az 1878-diki világtkiállításról írt művében meg is említi.

Volt a világhírű «Krisztus Pilátus előtt» című kép festésénél nem egy észrevételem, melyet Miska érdemesnek talált a meghallgatásra. Így azt mondtam neki «Avenue Montaigne» műtermében, mely egy most már nem létező udvarban volt, hogy lehetetlen egy arczban mind azt kifejezni, mit Krisztus érezhetett bírál előtt, s hogy ennél fogva jó volna, ha egy dicsőfénytel istenítene, (annál is inkább, mert ismertem Beckmann bárót, kinek a feje szolgált modell gyanánt). S Miska ki is ezirkalmazta a dicsőfényt, de nem tartotta meg, mert reá hozták Renant, s ennek a tanácsára eltörölte. A czirkalom vágásának nyomára azonban megmaradt a vásznon s ott mindig hirdetni fogja az eredeti felfogást.

A «Honfoglalás» festésekor szinte sokszor jártam el Munkácsyhoz Neuillybe. Miután oda menni azonban sok időt vett igénybe, rendszeren meghitt reggelire. Így például:

«Szervusz Sanyi, lessz (így) ám sajt a jövő pénteken, (ez azért írja, mert nagyon szeretem a sajtot), az utolsón. Gyere hát búcsuzni Árpádtól. Ott lesz Rákosi is. Tehát a vendéget (így). Igaz barátod Munkácsy.

S ez időtől fogva — 1892-től — megzavarodásig, szegény Miska majdnem minden napos vendége volt házuknak. Az utolsó évben — 1896-ban — mindig eljött kocsiával, hogy elvigyen a boulognei erdőbe sétálni, hol azután tejet szoktunk inni a «Pré catalan-on.» De a szobaleányunk szegény boldogult nőnek mindig szomorkodva mondta, hogy Munkácsy úr nem igen tud már egyenesen járni. Az előszobában, — mely elég hosszú volt, — csak úgy tántorg.

Legutóbb szegény Miskát Budapesten láttam az ezredéves ünnepek alatt. És pedig hogy? Midőn báró Forster Gyula barátomtól, kinél szállva voltam, — fel akarok menni a várba, az alagút előtt csak rám kiált valaki: «Sanyi, szervusz Sanyi!» Én körül nézek, s nem tudom felfogni, honnan jó ez az ismerős hang. Egy nyitott bérkocsiból jött, melyben Munkácsy ült s mely mellett megállt.

«Hogy vagy Sanyi? Gyere velem!» mondta szokott melegségével. S én úgy megörültem neki, hogy rögtön fel is léptem a kocsi, kérdeztem tőle, hogy merre megy? «Itt kocsikázok az alagútban» volt rá meglepő felelete. S csakugyan a bérkocsi vissza is fordult az alagútba. «Azért kocsikázok itt, mert nagyon melegem van, s itt hűvös a levegő!»

Ha most visszagondolok erre a különös «kocsikázásra», melyet én nem sokáig osztottam meg vele, mi tagadás benne, — be kell látnom, hogy már magán hordta elméje elgyöngülésének jeleit. De hát neki minden szabad volt; szabad az is, hogy másnap «Ecc homo»-ja előtt tüntetőleg áldogáljon, hogy fényes velenzei szabású magyar díszruhájában fel és alá járjon a király előszobájában, hol utóljára láttam őt június 17-ikén!

Azután nem hallottam róla semmit. De 1897 első napjaiban erőt vett rajtam a nyugtalanság s miután megtudtam, hogy kolpachi kastélyában tartózkodik, január hó második felében egy levelet írtam neki. És másnap jött a rém hír, hogy elméje elborult s hogy Enderichbe vitték gyógyítás végett!

Szomorú emlékü nap marad ez reám nézve, és halálára mindig nagyobb megilletődéssel gondolok. Nem mondja többé senki, mint ő szokta mondani, hogy beszéljek helyette, ha nem jutott eszébe egy francia szó; nem fűtül el többé senki annyi érzéssel egy-egy magyar népdalt, mint ő fűtülte el a «Repülj fecské»-met! Látom kifejezésteljes arczát, s mint Vörösmarty mondja: «Szemem árja megindul!»

Végül hozzátehetem, hogy Munkácsyra visszaemlékezni úgyszólván kötelessége a «Vasárnapi Ujság»-nak, mert munkatársa volt, a mennyiben benne közöltem, hogy mely évfolyamban már nem tudom, — azt a cikket, melyet Szamosi tanára érdekében írt a nagy művész, s melyet azután nekem adott átnézés vagy inkább átdolgozás czéljából.

Bertha Sándor.

JÓZSEF FŐHERCEG A LELEPLEZÉSEN, GRÓF ANDRÁSSY GYULÁVAL.

MUNKÁCSY ÖZVEGYE A LELEPLEZÉSEN.

MUNKÁCSY MIHÁLY SÍREMLÉKÉNEK LELEPLEZÉSE. — Balogh Rudolf főfotózelel.

REZÁNOV.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta Atherton Gertraude. Angolból fordította Esty Jánosné.

II.

Midőn Rezánov a menet élén haladva az ifjú Argüelloval belépett a presidio széles rícsos kapuján, teljesen más benyomást nyert, mint a korábban itt járt utazók. Azok nem kegyelmeztek a régi idők eme maradványának s úgy irták le, mint egy sárból épült, náddal fedett viskók által körülvevő négyzetletű idom-talan építményt. Igaz, hogy a falak vályogból épültek és a tetőt nád fedte; igaz, hogy egyetlen fa sem nőtt az erődöt körülvevő homokparton. De így, kora tavaszi időben, a mely itt a félszigeten már nyárszámba ment, aombokat itt-ott üde zöld növényzet takarta és az összes alacsony fehér házakat befutotta a friss zöld, rózsaszín virággal virító repkény. A dűsan virító kasztíliai róza, a mely átható, de finom illatával elárasztotta a levegőt, egyes virágokban és csomókban függött le az épületek oszlopairól, a kaszárnya és a kápolna falairól és tetejüktől a földig elborította őket; ott virágozott a fanagyságú rózsabokrok; a presidio oly illatos volt, mint egy női boudoir és ágyú, a tenger és a szigetek örökké változó ezernyi színben tündöklő pompájára meredtek.

A mint a társaság az épület felé közeledett, minden életkorból való fejek jelentek meg a repkény közt és a kíváncsiság moraja köszöntötte őket.

— Nem sok idegent látunk mi itt e távoli országban, — mentegedőzött Argüello. — És még sohasem volt alkalmunk egy ily előkelő vendéget tisztelhetni, mint Excellentiád. Mindig ünnepnapzámba ment nálunk, ha megjelent kikötőnkben egy Bostonból érkező skipper, mely árut hozott ide, a tengerészeknek azonban oly rút, ezerszínű arzbőrük volt, mint a bőrök, miket mi adtunk nekik cserébe árúikért. De most, sajnos, azoknak sincs már megengedve, hogy kikössenek. Arrillaga kormányzó nem engedi meg a csempészett áru behozatálát, ürügyül arra, hogy vidráinkat pusztítják. És a mi az európaiakat illeti, azok bizony a spanyolokat és néha egy-egy angol hajóskapitányt kivéve nem is tudnak létezésükről.

Rezánov azonban, a ki nem csupán ötletszerűen kereste fel Kaliforniát, sima udvariassággal így felelt:

— Ebben csalódik ön Sennor. Az ön kitűnő atyját, Don José Mario de Argüellót mi úgy ismerjük, mint egész Kalifornia legkiválóbb és legbefolyásosabb emberét. Az volt szándékom, hogy miután ő Excellentiája Arrillaga kormányzó előtt tisztelegtem, csupán azon okból látogatok el San-Franciszskóba, hogy egy ily kiváló férfival, kiről annyi érdekeset regél a hír, megismerkedjem, azonfelül mi európaiak annyi csodás dolgot hallottunk az önk Kaliforniája felől, annyit hallottuk szépségét, termékenységét, a Missziók papjainak áldásos működését — mely fájdalom! a mieinktől annyira különbözik — a spanyolok vendégszeretét, előkelőségét dicsérni; hogy az önk hazáját felkeresni végzetje volt utazásaimnak és csak nehezen győztem le türelmetlenségemet, midőn látogatásom más sürgős kötelességeim teljesítése következtében annyira megkésett.

— Valóban Sennor! — kiáltott az ifjú kaliforniai, — az ön szavai oly büszkeséggel töltötenek el, a melyet ki sem tudok fejteni és csupán azt sajnálom, hogy szegényes hajlékunk híre annyira túlzott dicsérettel jutott el önökhöz. De úgy a mint vannak, kérem, tekintse ön magának összes birtokainkat, a míg körünkben tartózkodni kegyeskedik. Ez itt atyám háza. Könyörgöm, tekintse ezt magának. Gyűjtsa fel, ha úgy tetszik! — kiáltott oly lelkesedéssel, mely túlmélt a vendégszeretet szokásos nyilvánításán. — Atyám büszke lesz, hogy szigorú kötelességteljesítésben és királyi iránti hűségben eltöltött élete a külföldön is és valamint hazánkban elismerésre talált. Alacsony sorsból küzdötte fel magát jelenlegi állásába, de tiszta spanyol származású, egy csepp indián vér se folyik ereiben; és a mi anyámat illeti, ő a Moraga családból származik — tette hozzá nagy őszinteséggel. — A mi pedig országunk különböző szép vidékeit illeti Sennor, ön minden-

A LELEPLEZÉS.

A SÍREMLÉK. (Telos Ede szobornéve.)

MUNKÁCSY MIHÁLY SÍREMLÉKÉNEK LELEPLEZÉSE. — Balogh Rudolf főfotózelel.

A TÁRGYALÓ-TEREMBEN.

esetre felkeresi a dúsan termő délvidéket, azonban...

A kommandante háza elé érve, mely a piac-tér délnek fekvő sarkában állt, leszálltak lovaikról. Argüello nagy élénkséggel visszavezette Rezanótot a rácsos kapuhoz és kelet felé mutatott.

— Bejártam ezen hegyvidéket és a mögötte elterülő begyánczot, Excellentiád, mindenütt gazdagon termő, gyönyörű, nagyterjedelmű völgyeket találtam, melyeket öt folyó szel át és melyeket a messze távolban hóval és óriás erdőséggel borított hegyláncz kerít be. Ama völgy ott, az öböl délnak fekvő végén, hol a Santa Clara és San José missziói állnak, szintén dúsan termők, de amaz ott túl, a két hegy-láncz között, megér egy birodalmat; és ha elkövetkezik az az idő, hogy királyunk több telepítvényest küld ki hozzánk, gazdagon kár-talanítani fogjuk Spanyolországot mindenért, a mit veszített.

— Fogadjá szerencsekívánataimat! — és Rezanóv, a kit hidegen hagyott fiatal háziga-dájának őseit magasztaló szóáradata, most hir-telen figyelmessé lett. Éles elméjét megragadta egy gondolat.

— Mily örömet járnám be lóháton e vidéket, ha kell, egy hétig is, és mily szívesen másznám meg még a legmagasabb hegycúcsot is. Elképzelheti ön, mily kevés mozgást tehet az ember egy kétszázhatvan tonnás kis hajón és ma már harminczkét napja, hogy elhagytuk Sitkát. Megint magam előtt látni a szép, zöld, nagy síkságot — fel sem említve a vadászatra való lehetőséget — egy őserdőben, folytonos esőzések közt eltöltött tél után — minő ke-csegtető kilátás! Kérem vezessen el mielőbb abba a szép zöld vadonba.

— Igérem, hogy kieszközlöm a kormányzó beleegyezését — van odafent medve és őz bő-ven, fűrj és vadkacsa is — Excellentiád ép oly élvezettel fogja bejárni azt a gyönyörű vidéket, mint egykor magam.

Argüello már előre élvezte az ígérkező ka-landos kirándulást, ezen érdekes idegen társa-ságában.

— De most újra megérkezünk szegényes hajlékunk elé, Sennor. Ne feledje kérem, azt a sajátjának tekinteni.

Felfelé haladtak a hirtelen néptelenné vált piazza lépcsőin és úgy tetszett Rezanóv-nak, hogy egész valója magába szívja és megreme-g a kasztíliai rózsák édes illatától. Szíve hirte-len megdobbant, amaz ujjongó előérzetben, hogy történelmi fontosságú jövőjének küszöbén áll, megdobbant a lét édes gyönyörének ér-zésében, és heves, szenvedélyes vágyódás fogta el ama mindent elárasztó boldogság után, mely egyedül az ifjúság osztályrésze. Ilyen varázs-hatású volt reá a kaliforniai tavasz balszamos levegője.

Beléptek az akkori idők és még számos

utána következő évtizedek tipikus kaliforniai Salajába; a fehérre meszelt falakon a Szűz Máriát és Szenteket ábrázoló színes olajnyo-matok függtek; egyszerű butorzat, a padlón gyékény-fonatok, ülőkéik az ablakmelyedésben; kellemesen hűvös az egész ház. Mialatt a kamarás (ez volt a nevéhez mellékelte szokásos czim) lehetőleg kényelemben helyezkedett a kényelmetlen széken, Argüello elment, hogy any-ját felkeresse.

Langsdorff, a ki mindez ideig a pap társa-ságában a piacon nézelődött, most belépett a Salaba.

— A jó padre ép most mondja, hogy ez a kasztíliai rózsza az egyetlen Kaliforniai impor-tált virág. — kiáltott lelkesülten, bár nem volt botanikus és óriás órrát a virágba temette. — Temérdek oltványt hoztak ide Spanyolországból.

— Vajjon mit határoz az, hogy honnan ke-rült ide? — szakította boszúsan félbe Reza-nóv. — Nem elég-e, hogy gyönyörű szép, mind-járt szét kell hozzonlania és türe szúrnia, mint valamely szerencsétlen lepkét?

— Excellentiádnak is szokása, hogy azon dolgokat alapos vizsgáltnak veti alá, a melye-ket arra érdemesnek tekint, — vágott vissza a megsértett tudós; de kénytelen volt méltat-

ÁCHIM ÖZVEGYE ÉS LEÁNYAI.

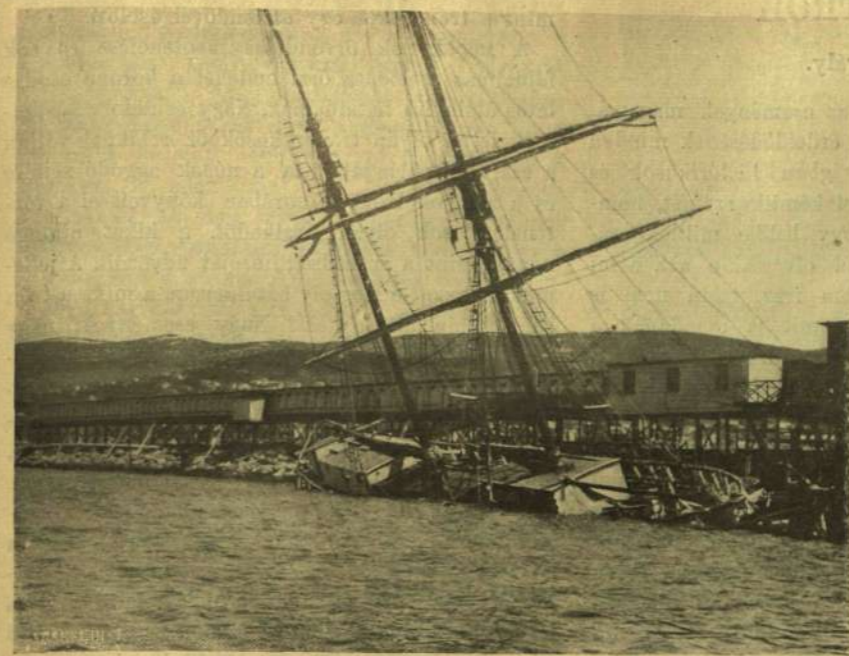
AZ ÁCHIM-PÖR TÁRGYALÁSA GYULÁN. — Balogh Rudolf főírás-tel.

lankodásának kitöréseit elnyomni. Kinyitott egy belső ajtó és abban házigazdájuk jelent meg anyjával és annak hitvesi erényeit kitüntető élő bizonyítékai. Hatalmas testalkatú nő volt, bő fekete ruhába öltözve, de egész maga-tartása, bár kissé hanyag, méltóságos és ar-czán meglátszottak hajdani nagy szépsége nyo-mai. Túlságosan telt volt ugyan, de az idő megkegyelmezett az ősrégi kasztíliai nemes fajt jellemző finom metszésű orrnak és hófehér arczbőrnek. Argüello szertartásosan bemutat-ta családtagjait, mialatt előkelő vendége mély meghajlással adott tiszteletének kifejezést.

— Ime anyám, Excellentiád, Donna Ignacia Argüello, a ki velem együtt arra kéri önt, te-kintené házukat magáénak, a míg azt jelen-létével megtiszteli. Ez itt nővérem Marie de la Conception Marcella Argüello és ezek kis hugaim, Ana Paula és Gertrudis Rudisinda. Fivérem: Gervasio — soldado distinguido a san-franciskói csapatnál; Santiago, kadét ugyanott; Francesco és Toribio, kiknek jelen-létét az asztalnál mentse az, hogy mi, mikor oly szerencsések vagyunk mindnyájan itthon lehetni, nem bírnak megválni egymástól Sen-nor. Legidősebb fivérem Ignacio, fájdalom, távol van! Ő Mexikóban készül a papi pályára, Isabel nővérem pedig látogatóban van a Santa Barbarai Presidió. Kegyeskedjék helyet fog-lalni Excellentiád. — És folytatta ugyanazzal az udvariassággal, de rövidebb magyarázattal, kevésbé számottevő háznépének bemutatását.

Rezanóv néhány barátságos szót váltott a ház mosolygó úrnőjével, mielőtt az visszatért volna össze-vissza rohanó cselédségéhez; sze-mei azonban, Argüello bőbeszédű magyarázatai alatt ismételtelen a legidősebb leány gyönyörű arczán nyugodtak. Emez ragyogó, nagy fekete szemek hamiskás kacintásából, de a zavar legesekélyebb jele nélkül vette azt tudomásul. Midőn Rezanóv belépné látta őt, e gondolat villant át agyán: — Hála az Égnek ismét látok egy szép leányt, nyomorúságos három év mul-tán. — Valószínű, hogy örömet megkeseríti, ha tudja, miszerint a leány gondolatmenete az övével teljesen megegyezett. Rezanóv volt az első előkelő uriember, a ki Kaliforniaiban meg-jelent, mivel a Mexikói Alkírály kicsinyes udva-rához tartozók, Concha szemében nem számí-tottak, és bárminnyire megnyerte is tetszését az idegen magas, katonás alakja és halavány, érdekes arcza, mégis legjobban hatott képze-létére annak az ő megszokott környezetétől tel-jesen elütő személyisége.

Donna Concha Argüello, elismert szépség volt Kaliforniaiban, és bár alig töltötte be még tizenhatodik évét. Spanyol vér folyt ereiben és magas karcsú alakján, szép formás fején a már

AZ ÁR ÁLTAL A HULLÁMTÖRÖBE VETETT HAJÓ.

A KIKÖTŐ A KATASZTRÓFA REGGELÉN.

A TRIESZTI TENGERÁR-KATASZTRÓFA.

teljesen kifejtett nő öntudatos bája és méltó-sága ömlött el. Ő a Moraga nemzetség fehér arczbőrét és finom metszésű arczélét örökölte, de szeméből oly magasfokú értelem sugár-zott és telt ajkai körül, bárha azok még meg-tartották gyermekes fejletlenségüket, máris oly erős, öntudatos akaratra valló vonás mutatko-zott, hogy ellensúlyozni látszott az anyjától örö-költ nyugodt természetét, a nélkül, hogy levet-közné a szinte attól származó előkelő, büszke kifejezést. Gervasio és Santiago arczéle és vo-nású nagyon hasonlók voltak nővértükhöz, ők azonban híjján voltak az őt megkülönböz-tető egyéni bájnak és isteni ártatlanságnak. Luis inkább anyja fia volt, mint apjájé — sötét arczbőrét kivéve, előkelő ifjú nemes, szeretetre-méltó és őszinte, kinek szokásait a katonai élet megegyesírsítette. Donna Ignacia, Concha leányában felismerte a két ellentétes jellem-vonást, és már rég megszűnt előtte anyai tekint-lyét érvényre juttatni. Conchát már több ízben megkérték és ő a férfiakban csupán szépségé-nek tömjénező bábokat látott. Azonkívül kimű-velt elméjének eszményképe magasan túlszár-nyalt mindent, a mit az ő idejében Kalifornia nyújthatott.

És midőn Rezanóv Donna Ignacia vissza-vonultával egyenesen feléje tartott, mosolyogva leült egy diványra, dúsan berendezett fehér ruhá-ját elsimítva, maga mellett helyre kintálta meg. Nem volt abban egészen biztos, hogy az idegen rokonszenves-e előtte, de abban tel-jesen bizonyos volt, hogy megjelenése nagy örö-mére szolgál.

A leány modora egyszerű és keresetlen volt, mint a legtöbb olyan nőé, kit mély érzéssel és sokoldalúsággal áldott meg a természet. Rendszerint ugyan tetszesebb formába szokta ejtett bennünket az ön látogatásának híre, — szólt. — De ha ön elbeszéli nekem, hogy mit-tévé volt azon hosszú idő alatt, én részemről megbocsátok önnek; mert el sem képzelheti ön, Sennor, mennyire vágyom a nagyvilágról hallani. Sónárogra nézem a térképét, vagy azon kevés festményt, mely birtokunkban van, könyv nélkül tudom sok útleírásnak tartalmát; attól tartok, hogy képzelőtehetségem nagyon korlá-tolt, mivel el sem tudok képzelni oly nagy vá-rost, melynek sok ezerszámra terjed lakossága! Dios de mi alma! Egy oly világot, melyben más is létezik, mint hegyek és víz, szántóföl-dek, kertek, erdőségek; földrenés és napsugár! Ilyen világról beszéljen ön nekem, Sennor.

— Szívesen akár óraszámra is, csak meg ne únja hallgatni. Kössünk szerződést. Ön jól megtanít engem spanyol nyelvre. Én viszont mindent elmondok önnek, a mit Európa és Ázsia felől — ha ugyan tudnivalója arra is kiterjed, — elmondhatok.

— Még Japánról is. — Gonosz csillogás volt szemében.

— Úgy látom, ön előtt már némileg ismeretes, mi okozta késelkedésemet. — Hangja nyu-godt volt ugyan, de lelkét sebezte e megjé-

zés. — Tökéletes igaz, Sennorita, az első kül-detésünk Japánba, melytől oly sokat vártunk, megalázó kudarczsal végződött és engem hat hónapon keresztül bolondított egy oly nem-zet, melyet mi otthon majmok nemzetének ni-nősítünk. Midőn egészem szenvedni kezdett a hosszú út alatt — mert már azt megelőzőleg tízenegyház hónapot töltöttünk vizen, — és én előbbük terjesztettem abeli kérelmemet, misze-rint engedtessek meg nekem a partraszállás, a míg kihallgatásom iránt folynak a tárgyalások, jóformán egy kalitka nagyságú darab földre internáltak kísértemmel, a mely vízzel volt körülvéve és a hol még annyi mozgást sem tehetünk, mint a hajó fedélzetén. Végre egy nevetéses kihallgatásban részesültem valami «nagy embernél», melynek során semmit sem tudtam elérni, kivéve, hogy megőriztem szemé-lyes méltóságomat, a mennyire ez oly helyze-tben lehetséges, melyben az ember a földön guggolni kénytelen; visszautasították a czár gyönyörű ajándékait; és nekem udvariasan ér-tésemre adták, hogy távozzam; Japán nem volt rászorulva sem Oroszország barátságára, sem csecsebecsére. Ez az igaz története Sennorita az első orosz követéséim — a keleti vizeken — mivel Lauxmann Ádám tizenkét évvel ezelőt-t történt ötletszerű látogatásának nem adhatjuk e hangzatos czímet. Reméljük, hogy Golofkin gróf, ki ugyanazon időben hasonló minőségben Kínába küldetett, jobb sikert ért el.

A világi sima vérté alatt e férfi, ki ha úgy akarta, feltétlen uralta környezetét, alapjában heves és indulatoss természeti volt. Világoskék hideg tekintetű szeme sértőlötten viszonzotta a leány pajkos pillantását, mialatt elmondta neki szerencsétlenül végződött küldetése történetét. Rendszerint ugyan tetszesebb formába szokta volt burkolni a rideg tényeket, de ez a barbár, a mint a leányt magában nevezte, akaratlanul a tiszta igazság bevallására készítette, bárha ezzel előtte kedvezőtlen világításba is mutatta magát. Csodálkozva vette észre, hogy a leány tekintete meglágyul és ajkai remegnek a fel-indulástól.

— Gyűlöletes, lealázó tapasztalat lehetett ez önre nézve, gyűlöletes! — Szokásos dallamos hangléttel kezdett megjegyzésébe, de a méltatlankodás kifejezésével végezte be. — Én az ön helyében megöltem volna valakit! Erős fér-finak lenni, a kit egész életében dédelgetett a sors, mindamellé oly tehetetlenül, akár egy indián! Madre de Dios!

— Boszút fogok állni, — felelte Rezanóv rő-viden, de szívét, melyet előbb sebeztek a leány szavai, most jóleső érzés járta át és újra érezni vélte a kasztíliai rózsák bódító illatát. Concha lány fekete hajába tűzött egy rózsát és egy má-sikat keblére, ott, a hol az élénk rózsaszínű himzéssel ékített kis fehér vászonkabátka gom-bolódott. De ha egy pillanatra elragadta is a férfit az érzélem, gyorsan lehűtötték a leány to-vábbi megjegyzései. Halk hangon beszélt, bárha a társaság többi tagjának zajos társalgása miatt

ugyan — mert csupán Davidov hadnagy játszott a gyermekekkel odakinn a piacon — akár sze-relmi vallomást is válthattak volna ott a divánon ülve.

— De mégis jó gyakorlat volt ez az ön dip-lomáciai tehetségére nézve, Sennor! Szegény Kaliforniai! Hadd legyen legalább én az első, a ki megtudja, ön tulajdonképen mi czézből ke-resett fel minket? — Hangja még halkabbá és behizelgőbbé vált, bár szemében ott lappan-gott a hamiskás tűz. — Az Isten szerelmére, Sennor! Én oly borzasztó unalmasnak találok az életet itt a világ végén! Mily élvezet lenne belepillantani egy diplomáciai cselszövény minden mozzanatába! Gyakran hallottam és olvastam efféléiről, de sohasem reméltem, hogy valaha egyebet is tapasztaljak, mint a papok és a kormányzó közt felmerülő kicsinyes vesze-kedéseket, vagy Los Angeles városának veté-keését Monterey városával. Felajánlom önnek segítségemet, ha nem vezérlí rosz szándék atyám és hazám ellen. És én nem vagyok épen megvetendő szövetséges, Sennor, mivel az én áldott jó atyám olyan, mint a viasz kezeim közt, a jó öreg kormányzó pedig imád és még Padre Abella is, a ki nagy diplomatai kép-zeli magát és a ki most amott a szemesarkából figyel bennünket, mialatt én azt hittem el vele, hogy ön engem oly édes bókokkal halmoz el, hogy szinte belekábult szegény fejem. — Bueno Sennor! — Az utolsó szavakat hango-san ejtve ki, lekapta a rózsát kebléről és Reza-nóv felé dobta. Aztán felvetette fejét és ismét gyermekes duzzogással viszonzotta a pap gú-nyos mosolyát.

Rezanóv közel állt ahhoz, hogy elárulja meg-lepetését; de mivel az a szent meggyőződés élt benne, hogy minden szép nő lelkét az ördög oktatja ki, mielőtt az megkezdén szereplését a földön, csodálkozott, hogy még egy pillanatig is abban az illúzióban ringatta magát, misze-rint teljes elfogultanságra talál a legregibb és legjobban kiművelt emberi civilizáció eme leszármazottjában. E ragyogó ifjúság hüvelye alatt kétségtelenül ott suttogtak ama nők és férfiak árnyai, kik udvari intrikák közepette nevelkedtek, hódító szépséges asszonyokéi, kik csak a szerelemnek és azon hatalmuknak éltek, melyet az ő hozzá hasonló szenvedélyes férfiak fölött gyakoroltak. Lehetséges volt, hogy e leány tényleg segítségére válhatik. De most már féken tartotta érzelmeit. Csupán arra szorítkozott, hogy halk hangon kifejezést adjon bámu-latának.

— Inkább azt kérdezze, minő kilátásaim le-hetnek nekem, a gyámoltalan férfinak, ki há-rom éve nem látott szép nőt, ilyen gyakorlott hódítóval szemben, mint ön? Hogyha ön ki tud fogni még egy spanyol papon is és kénye-kedve szerint kezelhet egy öreg kormányzót, a ki Európa legbizalmatlanabb udvarának tudta megnyerni bizalmát, mi kilátásom lehet én-nek, a barbár Észak fiának? Még kevesebb, mint Japánban volt, úgy hiszem.

A HÉTRŐL.

Új király.

Egy új arc emelkedik az események magasságába és feléje tör a világ érdeklődésének minden sugara. Ebben a világhírűségben történészek és kutatók feszült figyelemmel kémlik szemét, homlokát, minden vonását, hogy belőle milliók számára *jövőt* olvassanak. Jól olvassák-e azt, a mi ember szemének láthatatlan írás, talán nem is fontos. Bizonyos, hogy akármint is mondanak e pillanatban a próféták, a szavak érdekes. És a jövőmondástól többet józan lélekkel várni nem is szabad.

Az új arc, a mely felé az emberiség szeme fordul, az új név, a mely a közeli napokban a történelmi lapjára iktatódik, *Ötödik György*, Anglia királyáé, a kinek legtöbb fejedelmi koronája és legtöbb országa van a világon. Nem csoda tehát, ha sok szem nézi a szemét és sok száj taálgatja: mi az, a mi homlokán tükröződik? Mit hoz magával az új hatalmas? Mi diktálni valója lesz a históriának? Minek az ünnepe lesz az a világraszóló káprázat, a melylyel népeinek serege köszönti? A temérdek jóslásból, reményből, vágyból melyik lesz az az egy szó, a mely úgy emelkedik ki, hogy a történelemben a neve mellett jelző lehessen?

Ha jól emlékszünk, *Ferrero* írta, hogy a királyok egyénisége a trónon születik. A mit odáig éltek, az egy *elhanyagolandó mennyiség*, quantitáé negligible. Az uralkodó egyénisége nem következménye a várományos egyéniségének. A korona érintésének csodálatos hatása van arra, a kité érint és megihletett. Érzésének és gondolkodásának vonalait megszüntetnek minden szolidaritást azzal az emberével, a kinek odáig ismerte őket a maguk világa. A trónörökösök élete többnyire nem mutat felelősséget az uralkodóért, a ki belőlük lett.

Ha azok, a kik most az új angol király jövőndő uralkodásának előleges történetírására vállalkoznak, a holnap helyett a tegnap felé fordítanak tekintetüket, egyszerre meg kellene ismerniük vállalkozásuknak értéktelenségét. Mert a rengeteg példa között, a melylyel a história a Ferrero tételét igazolja, kevés lehet meggyőzőbb, mint épen azé az angol királyé, a kinek V. György most megürült trónjára lép. Olvassuk el VII. Edvárd király uralkodásának történetét. Megtaláljuk benne csak egy vonását is a világ a legvidámabb és — legkönnyelműbb trónörökösének? Igaz, hogy a walesi herceg már öreg ember volt, a mikor Hetedik Edvárd lett belőle. De az ötven esztendő walesi herceg századrész annyit se különbözött kedvében, erkölcsében, hajlandóságában a huszonöt esztendőstől, mint a mennyire Hetedik Edvárd

király egy nappal a trónra lépte után más volt, mint a trónörökös egy esztendővel azelőtt.

A népek sok örvedetes meglepetése és sok fájdalmas csalódása őrzi emlékét a korona csodálatos átalakító hatalmának. Nagy és áldott fejedelmek lettek olyan trónörökösökből, a kinek vállán a zsarnok palástját látta a népek aggódó sejtése és a zsarnokok fekete sorában könyvet el a történelem sok olyan uralkodót, a kiket ujjongó népek, mint a szabadság hozóját üdvözölt. A jellemük változott-e meg oly hatalmasan, a mint a trón baldachinja alá léptek? Nagy események, nagy élmények mindenesetre jelentékeny átalakulót érvel hatnak a lélekre és nagyobb élménye halandónak bizony nem igen lehet, annál, hogy fejedelmek lesz belőle. Ki tudja azt csak el is képzeln, micsoda érzések fogannak meg egy ember szívében, a mikor *állandó tartózkodásra* a história levegőjébe lép és előnti az a tudat, hogy ezentúl minden akarata és cselekedete, sikere, szerencséje és balsorsai milliók sorsának minden idők ítélete számára felelős hordozója? Irtozatos nyomás ez és szédítő fölemelkedés. A változásnak tehát lélektani magyarázata is van bőségesen. De van más is. A trónon uralkodik a tétel, hogy a körülmények erősebbek, mint az emberek. És ki áll szemben a *körülményeknek* iszonyatosabb erejével, mint egy fejedelem? Kinek kell akkora mennyiségekkel számolnia és számot vetnie, mint egy uralkodónak?

Érdemes azonban leszögezni egy jelenséget, egy megfigyelést, a melynek sok kelleke megvan hozzá, hogy szinte a *megállapítás* igényével lépjen elének. Ez a megállapítás azt mondja, hogy Európa a *komoly és csöndes életi* fejedelmek uralkodásának korába lépett. A trónok magasságából polgári érnnyek és nemesebb, halkabb kedvtelések fénye sugárzik. A vidám, mulató, forró vérű, zajos életi király a történelemben éppenséggel nem ritka típusának ma egyetlenegy képviselője sincs Európa koronás hatalmasai között. A fejedelmi pletykák talaja talán soha olyan keveset termő, sőt terméketlen nem volt, mint ebben a korban. Imi és beszélni lehet a királyok életéről, *suttogni* — nincs mit. Az úgynevezett *intim-kronikák* írói anyag-szűkében szenvednek és — a fantázia termőerejére vannak utalva.

Az új királyok csöndes és — könyves emberek. A fejedelmi paloták helyiségei között a *bibliotéka* szerepe hatalmasan megnőtt. A modern uralkodók között olyanok is vannak, a kik nem érik be vele, hogy kedvelői legyenek a tudománynak, művészetnek, irodalomnak, hanem — a művelői közé is beikaváznak. Vilmos császár sokáig művészeti törekvéseiről több tréfás és kevesebb komoly szó esett a kelleténél. Senki se vitathatja el, hogy becsülheti le a monáoki fejedelem buzgó munkásságának nagy érdemét az oceanografia tudományának fejlesztésében és előrevitelében. Gusztáv svéd király

BÁRÓ BÉMER LÁSZLÓ EGYKORI NAGYVÁRADI PÜSPÖK EMLÉKTÁBLÁJÁNAK LELEPLEZÉSE UNGVÁRT.

Tóth András szobornéve.

KAZINCZY LAJOS LELEPLEZETT SZOBRÁ SZÉPLAKON.

— Látom, hogy nem bízik bennem, de megjön az is. Úgy hiszem, nemsokára, — mert valóban igaz, hogy nem oly könnyű dolog a kaliforniaiakat kijátszani! És — ha még nem is lehetnek önnek segítségére — nem tudnám önt — erre esküszöm Sennor! — elárulni. Való-e az, hogy Oroszország hadat visel Spanyolország ellen?

— Hogyan?
— Ön tehát nem hallotta? E miatt voltak mi mindnyájan oly izgatottak ma reggel. Az ön hajóját a támadó hajóraj első hirnökének néztük.

— Nem hallottam semmi ilyesféle hírt és alaptalannak is tartom. Oroszországot nagyon is elfoglalja Napoleon Bonaparte, a ki saját magát koronázta császárrá és azóta valószínűleg fél Európával harczban áll.

A leány lángoló szemekkel szakította félbe. Halvány arcát előtörtötte a pir. Finom orrczimpái remegtek.

— Oh! — kiáltott fel és hangjában újra ott remegett a felindulás. — Ő valóban nagy ember, nem csupán amolyan király, a ki az ősei-től örökölt trónt foglalta el. Atyám gyűlöli őt, mivel trónokat döntött meg. Ay yi! Divo! csak hallaná ön, milyen szőharcba keveredünk mi ketten miatta. De én ennyit sem törődöm — és szép fehér újjáival csettintett egyet — az összes Bourbonokkal Európában. Bonaparte! Ismeri ön őt? Látta?

— Láttam, midőn megcsúfolta szegény Marokót, francia nagykövetségünk és ekkor, biztosíthatom önt, nem látszott sem félistennek, de úriembernek sem. Ha ön megtanított a spanyol nyelvre, sok adomát mondok el önnek felőle. De úgy értem-e, hogy ön bálmulatát azon ember számára tartogatta, a ki pályáját az elavult, rozsdás gépezet romjain építi fel?

— Úgy van! Úgy van! Atyám is a népből származó szegény fiú volt. A leghatalmasabb emberré emelkedett Kaliforniában, ámbar a király, kit imád, sohasem nevezi ki őt Gobernador Proprietarióvá. Mindig mondom neki, hogy ő neki kellene legelsőnek elismeréssel adozni oly lángész nagyravágásának, mint a minő Bonaparte. De borzad még a gondolatától is. De én bennem azonban fellázad az erős paraszti vér, és csak volna elég emberünk, a ki atyámat támogatja és ő benne megvolna az erős akarat — Kalifornia királyává lehetne — Madre de Dios! És én — mennyire segítenék neki!

— Most legalább én jobban kiismertem őt, mint ő engem, — gondolta Rezánov, miközben kinyitottak az ajtók és láthatóvá lőn egy hasonló disztelen nagy terem, melynek közepén hosszú asztalon mindennemű izletes étel volt feltálalva, gyönyörű, nehéz ezüsttálgalok. — Ha csak némiképp is ismerem a nőket, úgy megbízhatom e leányban, legalább addig, a míg szükségem van rá.

(Folytatása következik.)

historikus és esztétikus, Viktor Emánuel, a jubiláló Itália uralkodója nagy könyvet írt *éremtani* kutatásának eredményéről.

Anglia most trónralépő királyáról, V. Györgyről is köztudomású, hogy legnagyobb gyönyörűsége, sőt szenvedélye — az olvasás. Megírják róla, hogy egy esztendő alatt több könyvet olvas, mint a mennyit az édes apja egész életében olvasott. Nem jelenhetik meg olyan, valamelyes figyelmet keltett könyv Angliában, a melyet György király és a felesége megismerni ne kívántak volna.

Mi a magyarázata a csöndes és *othontartó* hajlandóságok e tömeges jelentkezésének a fejedelmi palotákban? Véletlenség? Lehet. De nagyon érdekes e véletlen párhuzamossága egy másik véletlenséggel. Azzal nevezetesen, hogy a csöndes, halk hajlandóságú fejedelmek egyáltalán mind — boldog emberek is, a szónak polgári értelmében. Egy *harmadik* véletlenség kegyelme a hatalomért és a hivatás érdekéért, a melybe születtek, nem követelt tőlük olyan áldozatot, a mely annyi hangos és csöndes tragédia okozója lett trónok lépcsőin. A királynét a király szívének vágya tette meg királynénak. A fejedelmi házasságkötés hagyományos erkölcsé a legújabb korban átalakult. Nagyonrendű, mert — emberibb lett. A fejedelmek hatalmát ebben az irányban a modern kor fölfogása megnövelte. A birodalom-csináló nagy germán kemény mondása, hogy: a kik koronás ágyban születnek, azoknak a szíve nem való magánhasználatra, a legutóbbi évtizedekben érvényességéből nagyon sokat veszített. A kivételek erősítik a szabályokat, de ma már szinte ez a szabály a kivétel. A felségjogok száma szaporodott a boldogság emberi jogával. Az új fejedelmek házasságkötését nem a politikai érdek diktálta. Az ilyen frigy meglehetősen megszűnt diplomáciai ügylet lenni és ez a változás természetesen a trónok magasságának — klimáját is megváltoztatta. Ez a magasság nem jelent többé hidegséget. A politikai érdekek találkozása nem az egyetlen döntő faktor többé. A szíveknek is kell találkoznuk. A mi nemes öreg királyunk az utóbbi évtizedekben egész sereg tanúságát adta ebben a kérdésben humánus fölfogásának. Csak néhány hét előtt kelt szármára Vilmos német császárnak egy nagyon érdekes és nagyon jellemző kijelentése, a melyet akkor tett, mikor a leányáról kolportált eljegyzési hírről értesült.

— Minden kombináció haszontalan, mondotta a császár, mert én a *kicsikét nem fogom föládozni a politikának*.

Anglia új királyáról köztudomású családi életének mintaszerűsége. Éveken át élte lappangó életét egy romantikus fantáziával kieszelt pletyka, a mely egy máltai szerelmi regény hősvé tette. Azt mesélték róla, hogy titkos házasságot kötött egy admirális leányával. A bujdosó pletykának elég volt egyszer napvilágra merészkednie, hogy — örökre meghaljon. Egy, a teljes nyilvánosság előtt a legliberalisabb módon lefolytatott bírósági tárgyalás derítette ki, hogy — egy árva szó se igaz belőle. Az az antidinasztikus újságíró, a ki a pletykát megirta, börtönnel fizette meg a hiszékenységét.

Az *intim-kronikák*nak tehát semmiféle témát nem adott V. György élete. Ki tudná megmondani, micsoda témákat tartogat — a történelemnek? ...

Szigma.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

János tanítvány. Annak az érdekes, de pszichológiai szempontból nagyon érthető s az irodalomban épen nem példátlan belső átalakulásnak, mely Erdős Renét a forró erotikából a vallási miszticizmusba terelte, egy újabb eredménye az *Aranyvader* című verskötet után, a most megjelent *János tanítvány* című háromfelvonásos evangéliumi színdarab. Szó sincs róla, nem színpadi munka, nem is hiszszük, hogy szerzője a színpadra képzelte volna. A drámai forma csak objektíválása a költemény lírai hangulatának, mintha a költő azzal akarná kiküszöbölni magából a belső életét felforgató lírai forróságokat, hogy kivetíti magából, idegen személyekre ruházza, szimbolikusá teszi és több személyre osztja szét azt, a mi benne forr. A dráma nem is kívül, a szintén játszódik

A BÉCSI REGATTÁN GYŐZELMET ARATOTT SZEBENY-TESTVÉREK NÉGYESE.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Árpataki GERÉN LAJOS királyi tanácsos, marosvásárhelyi rendőrkapitány, Marosvásárhelyen. — Otrokotsi VÉGN ÖNÖS, a magyar királyi tábla ítélobírája Budapesten. — Gróf SZIRMAY VILMOS huszárörnagy, 75 éves korában Kassán. — LEKÁCS GYULA, Csanád vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, 67 éves korában Aradon. — MADARY GÁBOR, a fővárosi iparosvilág érdemes tagja, 67 éves korában Budapesten. — Id. KLEINREISEL JAKAB magánzó, volt törvényhatósági bizottsági tag, 77 éves korában Budapesten. — FRAENKL MÓR magánzó, 77 éves korában Kismartonban. — Gyergyószentmiklósi és szászhegyi LAZÁR JÁNOS földbírtokos, 48 éves korában Kolozsváron. — SIMON JÓZSEF muraszombati adótáros, Muraszombaton. — BOGLITZ BÉLA nyug. püspökségi erdész, vármegyei útbiztos, 64 éves korában Tenke községben. — POMI FERENCZ nyug. kerületi előjáró, 67 éves korában Budapesten. — PAKÁN ANPÁD siketnéma-intézeti tanár, 25 éves korában Jolován. — Id. WOLLNER JÁNOS nyug. tanító, 70 éves korában Mezőberényben. — BRUZSER MIHÁLY, a dunaföldvári járási és hitelbank vezértitkára, 45 éves korában Dunaföldváron. — KUTHACS FERENCZ XAVÉR horvát zenetudós és zeneszerző, 77 éves korában Zággyában. — FÉRY ENIL. István, a jászvári premontrai-kanonokrend prépostja és főpapja, 65 éves korában Budapesten. — Ifj. HOLER LÁSZLÓ joghallgató, 22 éves korában Budapesten. — TITZ LEÓ udvari tanácsos, az udvari vadászatok vezetője, Edenseeben.

Ozv. kerpenyesi STERKA SULCZ SÁNDORNÉ, szül. félérvényi Bálint Amália, 71 éves korában Pécelen. — VLASICZ MARISKA, özv. Vlasicz Ignácné leánya, 61 éves korában Marczaliban. — Ozv. SZILÁGYI LÁSZLÓNÉ, szül. Karácsony Mária, néhai Szilágyi László vezekényi községi jegyző özvegye, Seregélyesen. — NAGY MIKLÓSNÉ, szül. Zisek Aranka 26 éves korában Voiszlón. — Tahvári TÁHY MÁRTONNÉ, szül. bori Borhy Ilona Budapesten. — KUND OLGA, Kund Pál Lajos és Lóri Janka leánya, 23 éves korában Budapesten.

EGYVELEG.

* A new-yorki felhőkarczó. New-Yorkban új felhőkarczó építenek, mely 32 emeletével a város legmagasabb épületei közé fog tartozni. Az épület főrészeit irodahelyiségek lesznek. A legfelső három emeleten vendéglő, klubhelyiség és egy gimnázium lesz elhelyezve. Az egész épület villam világítja, melyet egy 1680 lóerős gőzgép termel. A fűtés gőzfűtés. A személyek fölszállítására 29 lift szolgál, közülök 7 visz a földszintről a 30-ik, 10 a 20-ik, 10 meg a 12-ik emeletig, 2 pedig a pinceszélel a 30-ikig. G. L.

Kolera elleni védekezéshez szükséges minden nemű eszközök legelőnyösebben Fischer Péter és Társa r.-t. első magyar orvos-sebész műszerek gyárában szerethetők be. (Budapest, IV. Kossuth Lajos-utca 6.) A Vasárnapi Ujságra hivatkozással különösen figyelmes kiszolgálás.

Petrás SÁRI, a Berlinbe költözött nagy művész, lelkes terjesztője a Dr. Biró-féle «Havasi Gyopár»

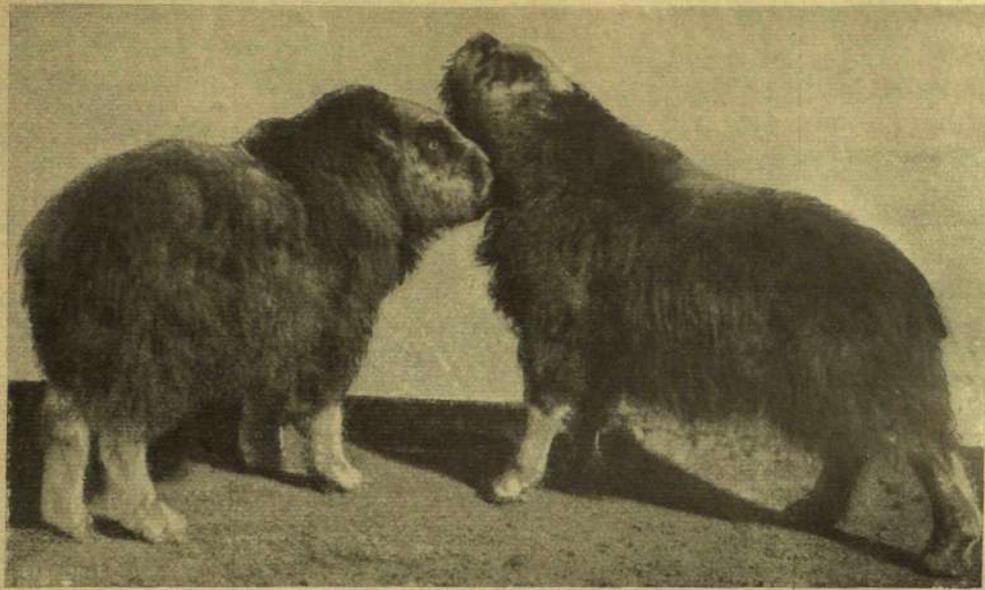
Előfizetési föltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 5 korona, fél-évre 10 korona.

A «Vasárnapi Ujság» a «Világkronika»-val negyedévre 6 korona, fél-évre 12 korona.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadóhivatalába, Budapesten, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

A STELLINGI ÁLLATKERT UJDONSÁGA.

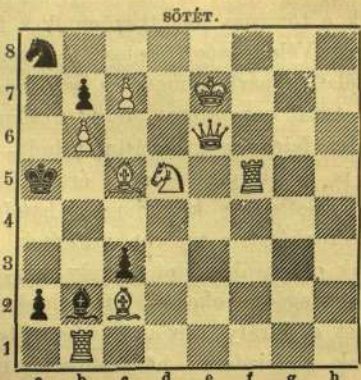
A Hamburg közelében lévő stellingi állatkertben Európában csak nagy ritkán látható sajátságos állatfajban gyönyörködhetik a szemlélő. E csodaállatok hátulról birkáknak, elülről valamilyen ökörfajhoz tartozó állatoknak néznék az ember. Helyesen nevezik tehát «birká-ökrök»-nek, vagy mosusz-száguk miatt «ovibos moschatus»-oknak.

Regebben Közép-Európában s Ázsia nagy részében tömegesen fordultak elő, ma azonban már csak a sarkvidékek terméketlen, hólepte térségein tanyáznak s csak elvétve kerül hozzánk Európába egy-egy példány, az is mutatványképen.

Crém-nek, melyből postacsomagunként rendel. Ugy látszik, hogy a Párisban is kitűnő arczszépié mégis csak jobb a külföldi szerekénél.

SAKKJÁTÉK.

2750. számú feladvány Ferber E.-től, Pflsburg.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

A 2746. számú feladvány megfejtése Jaspersen J.-től.

- 1. Kc7-f7 ... a7xb6 (d,e)
2. Vh8-b2 ... Vb1-a5 (a,b)
3. Fc4-b5 stb.
...
1. ... Kc4-a5
2. Vh8-b2 ... a7xb6
3. Vb2-c3 f stb.

Helyesen fejtették meg: Marényi Lajos. — Geist József és Stark Vilmos. — A «Budapesti Sakk-kör». — A «Budapesti III. ker. Sakk-kör». — Ludányi Antal.

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK.

Table with columns for train arrival and departure times from Budapest. Includes sections for 'A vonatok érkezése Budapest keleti p. u.-ra' and 'A vonatok indulása Budapest keleti p. u.-ról'. Lists various destinations like Berlin, Pozson, and Sopron.

Vedőcs Miklós (Zirc). — H. Hubay Bertalan (Bodas-ujfák). — A «Duna-földvár Egeri» (Duna-földvár). — Barona Mihály (Biharudvari). — Czolnoki István (Hajdúhadháza).

Szerkesztői üzenetek.

Erzsi. Nagyon konvencionális és sok helyütt hamis szemékből is van összerakva. Il teremtoto. stb. Nem mondjuk, hogy rossz versek s bár bizonyos nehezebbesek érik mindegyikben, valamelyes irodalmi színvonalon is állnak, de arra mégis nem elég jelentékenyek, hogy épen velük mutassunk be a mi közönségünknek.

KEPTALÁNY.

A 22-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Hol derűben folynak a napok, ott az élet.

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Menyasszonyi ruha - selyem minden színben, méterenként 1 K 35 f-ől feljebb. Bér- és vámmintve a megrendelőhöz szállítva. Gazdag mintagyűjtemény postafordultával küld.

Kéz-, láb- és hónaljizzadás ellen csak a valódi folyékony „ANTISUDOR” használ! Használat és teljesen elűntesíti az ezzel járó kellemetlen szagot is.

Vegyen svájci Foulard - selymet! Kérjen tavasszi és nyári újdonságainkból ruha és blúzhoz való mintákat: Foulard, Voile, Crêpe de Chine, Châles cachemire, Solennis, Mousseline.

SALVATOR kivaló bőr- és lithiumos gyógyforrás. vese- és hólyagbajoknál, köszvénynél, cukorbetegségnek, vörhenyél, emésztési és lélegzési zavaroknál kitűnő hatása. — Természetes vasmentes savanyúvíz.

MATTONI FÉLE GIESSHÜBLER természetes égvényes SAVANYÚVÍZ.

Technikum Mittweida Igazgató: A. Holtz, tanár. (Száz kiskönyv.) Magasabb technikai tanítást az electro- és gépészeti művelésnek részére.

Oly hölgy vesszőparipa-illómtetszappant használja. — Egyedüli gyártó: Bergmann & Co. Tetschen a. E. Darabja 80 fillérről minden gyógyszertárban, drogeriában és illatszerekkereskedésben stb. kapható.

CALIFIG "CALIFORNIAI FÜGE-SZÖRP" HASHAJTÓ SZER. Megbízható, kipróbált és enyhe. Minden gyógyszertárban kapható. Nary évek 3 kor. kis évek 2 kor. Főraktár: Török József, Király utca 12, Budapest, VI.

„ALTVATER” GESSLER BUDAPEST.

Természetes szénsavdús savanyúvíz a mohal ÁGNES. forrás. Legjobb asztali és üdítőtál. Kíváló szolgálatot tesz az emésztési zavaroknál. Járvány idején präservatív gyógyszernek bizonyult. Szétküldése: Edeskaty L. udvari szállító által Budapest.

Uj, pompás gyógyépület. Rohitsch-Sauerbrunn. Stájer tartományi gyógyintézet. 600 szoba 2.-kor. től feljebb, világszerte híres, gyógyvíz forrása. Május 15. — szeptember 30. — Éjszka, szabályos ágyalatt. Szál- és permentes. — Prospektusok.

Advertisement for Sanatogen. Includes an illustration of two men shaking hands and the text: "A Sanatogen biztosan segít Önnek!". Describes the benefits of the product for various ailments and provides contact information for distributors.

NE VEGYEN SZIVATTYUT, FECSKENDŐT

Központi Szivattyú és Gépforgalmi Vállalat-tól Budapest, VI., Csengeri-utca 39. Telefon 47-52. Elsőrangú honi gyártmány. :: Olcsó árak. A Bpesti Szivattyú és Gépgyár R.-T. gyárt. főelárusítótelepe.

ÉKSZEREK EZÜSTNEMŰEK

Órák, egyházi szerek, angol, francia, kínai stb. díszes, gyári áron beszerelhetők. Legújabb angolrendszerű részlejtételek.

SÁRGA JÁNOS ós. és ktr. udv. szállító, ékszer, Kolozsvár.

1911. év májusától Budapest, IV. Károly-utca 1. sz. képez nagy árjegyzék ingyen.

HALTENBERGER ruhafestő és vegytisztító KASSA

Leállításmentes, gyors munka! Kiterjedt postaforgalom. Külön osztály gyászruhák festésére. Gallér-, kézelőtisztítás (naponta átlag 24.000 darab). :: :: :: Tessenék prospektust kérni. Postacím: Haltenberger Béla postafiókja, Kassa.

A legújabb fényképezési készülékek és kellékek a legnagyobb választékban ::

CALDERONI

mű- és tanszer-vállalat R.-T. Budapest, IV., Váci-utca 50.

Fiók: CALDERONI ÉS TÁRSA SZÉKEL, BUDAPEST, V., GIZELLA-TER 1. SZ.

Kedvező fizetési feltételek.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAZULTE.

Alapítva 1847.

Brausweller János

Órák, EKSZEREK 10-évi jótállással RÉSZLETFIZETÉSRE

Képez árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

Ez az, a mil én akarok:

Palma Kaucsuk Cipővarok

Valódi harczi kanári madarak

Egészleges, szép hangú nappali énekesek 10-13 kor. Árban. Énekesek: 16, 20, 25 kor. Nőstények: 3 és 5 kor. A legmagasabb kiutaltások. Jótállás élő állapotban való megérkezéstől. 14 napi próbaidő. Utánvetel. Kanári madár-nyenyészés.

Johann Dörfler, Graslitz, Csehország.

BŐR-SZÉKIPAR

KENDI ANTAL Budapest, IV. ker. Semmelweis-u. 7. sz.

ÁGYTOLLAK!

Legelőnyösebb bevásárlási forrás:

Magyar Kereskedelmi Vállalat, Miskolc 4.

Tessenék árjainkat kérni!

Saját készítményű előszobaszekrények, könyvberendezések, cseléd-kézipérek és részletek jutanyos árban jótállással melletti kaphatók. Állandóan nagy raktár!

BERENDEZESI VALLALAT Bpest, VIII., Tömör-utca 4

HIRSCH és FRANK

Budapest-Salgótarjani Gépgyár és Vasöntő Részvénytársulat BUDAPEST, VI. KERÜLET, ARÉNA-UT 127. SZÁM.

téglagyári gépek.

GYART: falitégla és cserépsajtók, téglagyártó és agyagmunkáló gépeket legújabb és legjobban bevált szerkezetekben. :: :: Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és teljes téglagyári telepek létesítését. Tervek és költségvetések díjtalanul. ELSŐRANGU REFERENZIAK.

Valódi Brünni Szövetek

1911. évi tavaszi és nyári idény.

Egy vég 3.10 méter

1 vég 7 korona
1 vég 10 korona
1 vég 12 korona
1 vég 15 korona
1 vég 17 korona
1 vég 18 korona
1 vég 20 korona

ROSSZU teljes uri öltöztető (kabát, nadrág, mellény) ára csak

1 vég, fekete szalon öltöztető K 20. - felöltésövek, turistaloden, szelvénykammaruok stb. stb. szállít gyári árban a szolidnak elismert

posztógyári raktár Siegel-Imhof, Brünn.

Minták ingyen és bérmentve.

A magánvevők előnyei szöveteket közvetlen Siegel-Imhof cégnél a gyártás helyén vásárolni. Felette nagyok — Kolozsvár áruforgalom következtében mindenkor legnagyobb választék egész friss szövetekben. — Legelőnyösebb árak. A legkisebb megrendelés is teljesen mintha szerint és legelőnyösebben lesz eszközözve.

KOLERA

elleni védekezéshez szükséges eszközök, u. m. fertőtlenítő-készülékek, gummiköpnöyök, gummikeztyűk, gummiczipők stb. a legjobban beszerezhetők:

Fischer Péter és Tsa részvény-társaság

első magyar orvos-sebész műszerek gyárában Budapest, IV. kerület Kossuth Lajos-utca 6. Telefon szám: 9-58.

Hall-fürdő. Felső-Ausztria.

Elsőrangú jodbrómfürdő. Európa legrégebb és leggyógyhatásosabb jodfürdője. Idény: május 1-től október 1-ig. Felvilágosítást és prospektust küld az állami gyógytelepek igazgatója. Bad-Hall Dr. Gerstel sanatóriumán telen is nyitva van.

HIRSCH és FRANK

Budapest-Salgótarjani Gépgyár és Vasöntő Részvénytársulat BUDAPEST, VI. KERÜLET, ARÉNA-UT 127. SZÁM.

téglagyári gépek.

GYART: falitégla és cserépsajtók, téglagyártó és agyagmunkáló gépeket legújabb és legjobban bevált szerkezetekben. :: :: Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és teljes téglagyári telepek létesítését. Tervek és költségvetések díjtalanul. ELSŐRANGU REFERENZIAK.

Leirhatatlan

Örömmre szolgál, hogy cipészem arra figyelmeztette, hogy csak egy jó és feltétlenül megbízható gummisarok létezik és ez az

O'Sullivan's gummisarok.

Mióta ezt viselem, sokkal könnyebben és jobban érzem magam, mert az O'SULLIVAN gummisarkon kellemesen és ruganyosan járok és csak most látom a nagy különbséget a többi gyártmányokkal szemben! Ezért mindenkinek csak O'SULLIVAN-t fogok ezentúl ajánlani.

:: Kapható minden szakbavagó üzletben.

Lohr Mária (Kronfus)

csipke-, vegytisztító-, kelme-festő-, szőnyegperoló- és szőrmegővő gyári-intézet. * Telefon 57-08 Budapest VIII. kerület, Baross-utca 85. szám.

Kövérség ellen használják

Le THE MEXICAIN DU DR. JAWAS

mely anélkül, hogy az egészségnek ártana, kitűnő eredménnyel jár, minden diéta nélkül. The Mexicain, Parisban, a Narodetki-Rezall gyógyszerárban készült. A testsúly nemcsak az alak elegáns voltát befolyásolja, hanem jó esőt is. Dr. Jawas The Mexicainje nyilvánvalóan tesz és bájos formát ad. — Meglepő eredmény! Övökönk utánzásától és ügyeljenk erre a névre: THE MEXICAIN. Dr. Jawastól Parisban. — Kapható gyógyszerárban. — Csomagonként 3 korona 50 fillér.

Nagybani lerakat Ausztria-Magyarország részére Török József xxxx gyógyszerárban, Budapest, VI., Király-utca 12. szám. xxxxx Használat előtt. — Használat után.

KERTIBUTOR

Allandó ús választék réz- és vasbutorokban, sodronyágybetegekben ruganymatracokban, kert vasbutorokban, gyermek-kocsikban stb stb. Képez árjegyzék ingyen és bérmentve küldöm.

PAPAI és NATHAN

vas- és rézbutorgyár Budapest, Andrássy-út 2. (Fonctére-palota.)

KNUTH KÁROLY

MÉRNÖK ÉS GYÁROS Cs. és kir. fensége József főherceg udvari szállítója. Gyár és iroda: Budapest, VII., Garay-utca 10.

Központi és gőztűtések, légszusz- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízmozdítók emelőgépek stb. — Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttetnek.

TÁTRALOMNICZ

szeszonytás június 1-én. — Lőverseny, nemzetközi galamblovetés, tennis és golf. — KLIMATIKUS GYÓGYHELY, MODERN SZANATORIUMMAL. — Vasút. Posta. Telefon. Prospektust díjtalanul küld az igazgatóság.

YVONNE de TREVILLE

világhírű operatőrnő nyilatkozata a Dr. Biró-féle Havasi GYOPÁR-KRÉMRŐL.

Yvonne de Treville (Fenti francia levél magyar fordítás.) Köszönetem a kékért

Havasi GYOPÁR-KRÉMET, amelyet használatban fenségesnek találtam. Kétségminősége nem mindennapi. Yvonne de Treville.

Dr. Biró-féle törv. védett Havasi GYOPÁR-KRÉM a legkínőbb arezépítőszert, szelőt és májfoltot bámulatosan eltávolít. Teljesen ártalmatlan. Nagy tégely 1 korona, mosdóvíz 1 kor., szappan 70 fillér, puder 1 korona.

Fő-aktár: WOLF GYÓGYTÁR Kolozsvár.

Budapesten kapható: Török gyógytár Király-utca Opera — Andrássy-ut Hunnia — Erzsébet-körút 56 valamint csaknem minden nagyobb vidéki gyógyszerárban és drogeriában.

+ Soványság. + Szép, telt testidomokat, gyönyörű keblét nyerveket a törvényileg védett, «BÜSTERIA» eróporának által, arany éremmel kitüntetve: Parisban 1900, Hamburgban 1901, Berlinben 1903. Húzás 6 — 8 hét alatt egész 30 fontig. Szégyen és szűk, nem ártalmas, számos köszönetnyilvánítás. Doboza használati utasítással 2 75 K. A pénz postautalványon beküldése, vagy utánvét mellett, beleértve portó is. Hygienische Institut Dr. Franz Steiner & Co., Berlin 57. Königinstr. 85. Lerakati Magyarország részére: Török J. gyógyszerár Budapest, VI., Király-utca 12. szám.

LEN

és pamutárak közvetlen első kézből, a legjobb minőségben, zsehr, balisat, abrosz, törlikőző, zsebkendő, vízszem, egész kelengyék stb. stb. Saját érdekében kérem mintákat ingyen és bérmentve

MARTINEK JÓZSEF szövődéjéből Roth-Kosteletz W/v. Csehország. Magyar levelezés!

A Pozsonyi Kereskedelmi- és Iparkamarától fenntartott nyilvános, három évfolyamú

Női Felső Kereskedelmi Iskola

Pozsonyban. Irattási vizsga. Állás-követés. Internátus. Értesítést kívánatra küld AZ IGAZGATÓSÁG.

A legjobb és legelőnyösebb

hajfestőszer

a Czerny-féle Tanningene

betegkig eltart, soha nem fog. Ár 5 korona. Levelezni: Wien, VIII., Karl Ludwigstr. 4. Raktár I., Maximilianstrasse 9.

Szépsége

sokkal tovább tart, ha állandóan Czerny-féle keleti Rózsatejet használ. Az ára 2 kor. A hozzávaló Balsamszappan 60 fillér.

A Czerny-féle Osan

a legjobb a fogaknak és a szájnak. Osan-szájvíz 1 korona 80 fillér, Osan-fogpor 90 fillér. — Kapható gyógyszerárban, drogeriákban és illatszertárban.

Legjobb és legmodernebb fényképező gépek, objektívek stb. kényelmes havi lefizetésre.

Kívánatra kimerítő fénykép-árjegyzék ingyen.

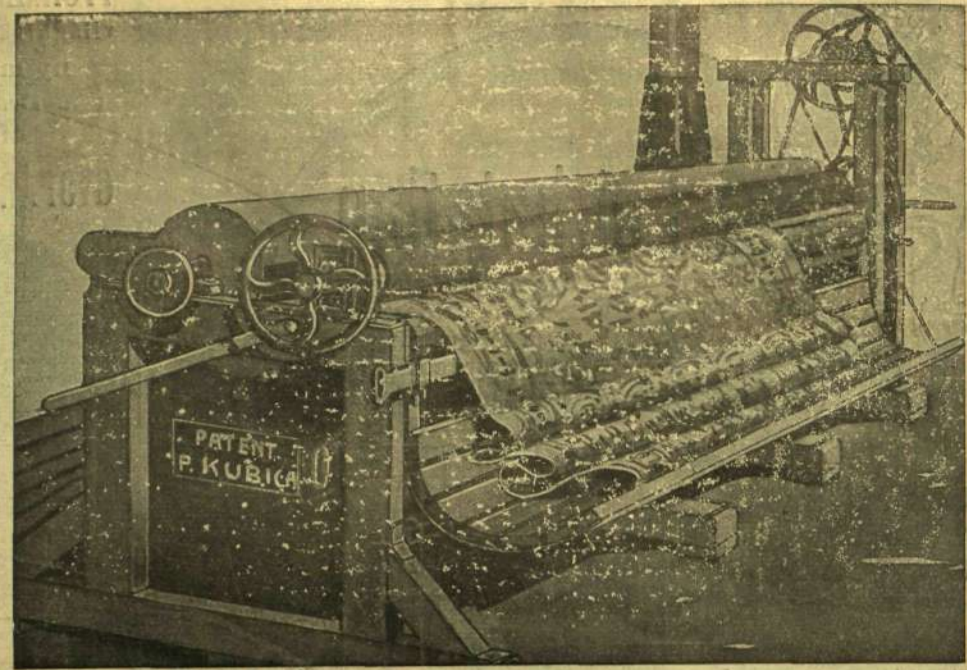
Autrecht és Goldschmied utóda Elek és Társa R.-T. Budapest, IV., Károly-körút 10. szám.

Tátra-Virágvolgy

a Tátra lábánál, szelőt és portó védett klimatikus gyógy- és nyaralóhely, vizgyógyintézet és állandó fürdő-országi. Fograd város közvetlen közelében. Innen a Dolos-nai fégharag leggyorsabb uton érhető el. Omnibusz közlekedés minden vonathoz. Javalva Besedow, neurasthenia, vérszegénység, sápkór, idegesség, gyomor- és bélbajok stb. betegs.

Állami hivatalnokok az elő-és utóidényben szobákról 50% engedményt élveznek. :: Étkezés naponta a penzionban: reggel 2, délután 4 és este 2 fogás 3 korona. Kívánatra prospektust küld Tátra-Virágvolgy gondnoksága.

Szörme-, mosó, szőnyeg- megóvó, poroló, javító és tisztító-intézet.

Kerber Henrik
Budapest, VIII., Nap-utca 29. sz.

Telefon 53-55. Ablaktisztítás, lakástakarítás, szobapadló-beerésztés, pormentesítés és fűregirtás. Alapított 1890-ben.

AMPUTÁLT ÖN?
Akar elegáns, a czélnak teljesen megfelelő **műlátat** vagy **műkezet**? Ez esetben szíveskedjék bizalommal a 30 év óta fennálló legjobb hírnévének örvendő **Keleti J. Budapest** orthopédiai műintézetéhez fordulni. — Keleti műlátái és műkezei, járó és támogatói a legjobbak a világon! Elegáns, könnyű járás! Több évi jótállás! Elfogástalan technikai kivétel! Több ezer elismert okmány hírnevs orvostól és betegektől! Mérsékelt árak! Képes árjegyzéket ingyen és bérmentve küld: : : :
KELETI J. betegápolási czikkék gyára. : : :
Bpest, IV. Koronahereczg. - 17. Alapított 1878. Telefon 13-76.

Margit-crème
a füröngő hölgyek kedvenc szépség szerze, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehatásában rejlik, a bőr azonnal felveszi és kiváló hatással már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème utánozzák és hamisítják, tessék eredeti védjeggyel lezárni dobját elfogni, mert csak ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème árialmatlan, zsírtalan, vegyítési készítmény, amely a külföldön általános feltűnést keltette. Ára 1 K. Margit-szappan 70 fill. Margit-puder 1 kor. 20 fillér.
Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon. Kapható minden gyógyszer-, illatszert- és drogua-üzletben.

ROZSNYAY PEPSIN BORA.
Kellemes ízű, kiváló jó hatású szer **étvágytalanság, rendetlen emésztés és gyomorgyengeség** ellen.
Étkezés közben véve, megóv a **gyomortelheléstől.** Egy üveg ára **3 kor. 20 fill.**
Kapható: **minden gyógyszertárban** valamint **Rozsnyay Mátyás** ARAD, Szabadság-tér.

A budai Szt.-Lukácsfürdő
„Nagyszállójában” és „Thermal-szállódjában” szoba teljes ellátással napoként 10 koronától feljebb. Minden szoba kilátással a Dunára. Kénes iszapfürdők és iszapborogatások. Fűrdőismer-tetést díjmentesen küld : : : : :
: : : Szt.-Lukácsfürdő részvénytárs.

ALAPITVA 1865.
HECKENAST = GUSZTÁV = ZONGORATERMEI
Bpest, csakis Gizella-tér 2. Telefon.
IBACH-ZONGORÁK egyedüli képviselője.
IBACH-zongorát játszanak és ajánlanak: Backhaus, Dohányi, Pugno, Alice Ripper, Sauer, Stefaniay stb.

Páratlan a maga nemében
RUSZÁNDÁ
GYÓGYISSZAP FÜRDŐ
Del-Magyarország, Melence, (Torontám.) bármely más nemzet közü lürdét is felülmul. Vasuti-, postai- és távtele-állomás
Nyitva május hó 15-től szeptember 15-ig.
Négy modernül berendezett 74 szobából álló szállóval. A fürdőn orvosi szaktekintélyek rendelkeznek.
Javalva: Köszvény, idült izületi rheuma, serophulus minden alakjában, kenőgyógyomódnak ellenálló bőrbetegség, psoriasis és prurigo, vérzékeny szenvedő nők, idegbetegség, csontbántalmak, Carias Necrosinál és idült lues bántalmaknál is biztosan gyógyt.
Kiváló magyar konyha, valódi hamisítatlan borok, olvasó- és zongoraterem, tekeasztal és tekepálya, nagy virágos és árnyékos park, padokkal, naponta czigányhangverseny tartatik. — Prospektust kívánatra díjtalanul küld a **fürdőigazgatóság.**

SORG NAGYSZÁLLODA
HÉVIZ, Keszthely mellett, Zala-m.
75 szász, nagyobb és kisebb, minden kényelemmel berendezett szobával. 5 perc alatt — a kénes 37-39 C° iszapfürdő, mely csusz, köszvény és anyagcsere bántalmaknál javaltatik, — gyakorlat is elérhető, ahova kocsiközlekedés egész napon át fenntartatik. Kiváló jó konyha, valódi hamisítatlan balaton-melléki borok, olcsó és előzékeny kiszolgálás. Jó lakások kaphatók. Bővebb felvilágosítással és tájékoztató prospektussal szívesen szolgál a tulajdonos **Sorg Antal**, Budapest- : : : : Kőbánya. : : :

KOCSIÁRUCSARNOK
BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 72.

A monarchia legnagyobb kocsiraktára. * Árjegyzék ingyen.

ELŐPATAK
gyógyfürdő
Kiválóan jó eredménnyel használható a **gyomor, vese, hólyag és a méh hurutos bántalmainál, máj- és lépajánknál, köszvény és csúznál, altesti pangásoknál, valamint bármely az idegesség alapján fellépő betegségeknek.** A nagyhírű **előpataki gyógyvizet** orvosi javaslat szerinti ivása, összekötve a megfelelő és itt feltűrteltéző gyógyeszközökkel (meleg és hidegfürdők, vizgyógyászati kezelés, masszázs, svédorna, diétikus étrend) **rendkívül kedvező eredményt mutat fel.** Fürdő-ideje: május 15-től szeptember 15-ig. Vasuti állomás: Földvár és Sepsiszentgyörgy, honnan állandó olcsó kocsiközlekedés van. Lakás, ellátás olcsó és választékos. Az elő- és utóidejében (május 15-től június 15-ig és aug. 20-tól szept. 15-ig) a gyógy- és zenedíjnak fele fizetendő, lakások 30%-os ellátás is sokkal olcsóbb. **Az előpataki ásványvíz,** mely a szénásvány, egyenes vasas vizet képez elő- helyet foglal el, mint gyógyeszköz, hánál is használható és **üdítő, kellemes ital** tisztán vagy borral vegyítve, nagy kedveltségnek örvend. Itthon és a külföldön évenként egy millió palacknál több kerül forgalomba. Székiudási hely **Előpatak,** de kapható a legtöbb városban és nagyobb kereskedésben.
Prospektust kívánatra ingyen küld az **Igazgatóság.**

27. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. BUDAPEST, JULIUS 2.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Egyes szám Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Ára 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 20 korona. Félévre — 10 korona. Negyedévre — 5 korona. A «Világhírnévkönyv»-vel negyedévenként 1 koronával több. Külföldi előfizetésekre a postai meg-határozott viteldij is eszolandó.

KÉT ÚJ PROTESTÁNS PÜSPÖK.
Dr. Baltazár Dezső, a tiszántúli református egyházkerület új püspöke.

A TISZÁNTÚLI egyházkerületnek négy éven belül két ízben megüresedett püspöki székét a kerület ismét betöltötte. A püspökválasztás nem vert nagyobb hullámokat, mert a tiszántúli református egyházak impozáns egyértelműséggel foglaltak állást az új püspök, **Baltazár Dezső** mellett. Két ellenjelöltje látva azt az osztatlan bizalmat, melyet ügyszólván az egész tiszántúli reformátusság a népszerű püspök-jelölt mellé állott, még a választási küzdelem elején önként visszalépett.

Az így egyhangú választással kitüntetett új püspök teljesen rászolgált arra a nagy bizalomra és szeretetre, melyet hívei körülveszik. Fiatal, tetterős ember, a kinek működése elé nagy várakozással néz az egész hazai reformátusság.
1871 november 35-én született a nevezetes régi hajdúvárosban, Hajdúböszörményben. Atyja, e város mérnöke, maga is deákos műveltségű férfi, igen gondos nevelésben részesítette. Elemi és gimnáziumi tanulmányait szülővárosában végezte, a gimnázium két felső osztályát azonban a debreczeni kollégiumban járta, itt tett érettségit s végezte a hittudományi studiumokat. Az ifjúság körében vezérszerepet játszott s már itt megkezdte harcát a maradi-

ság ellen. Mint az ifjúság könyvtárosa — ez nevezetes diákintézet a debreczeni kollégiumban — minden igyekezetével rajta volt, hogy pályatársait hagyományos diákos modortalan-ságokról leszoktassa és köztük a társasélet művelt formáit meghonosítsa.
Theologiai tanulmányai utolsó félévében Tisza Kálmán hívta házához nevelőnek Lajos fia mellé. A Tisza-családnál hatodfél évet töltött s e puritán erkölcsű, de egyszersmind európai műveltségű kálvinista főúri család körében látóköre egyre szélesedett. Az egyház-jog volt kedvelt tárgya, de mert ebből a tudományszakból nálunk doktorátust csak katolikus fölszentelt lőkészek tehetnek, kénytelen volt jogot hallgatni, elvégezte a jog

BALTÁZÁR DEZSŐ.

GEDULY HENRIK.